

Foto Ivar Paalmann

Nº 11
1936
30 s.

Kaitse Kodu!

TOIMETUS:

Tallinnas Kaarli t. 8, kaitseliidu peastaabi ruumes.

Vastutav toimetaja: kolonel J. Maide
telefon 451-94.

Tegev toimetaja: kapten A. Truuvere
telefon ametis kv. 156-a,
kodus 465-01.

Väljaandja: Kaitseliidu peastaap.
Kaastöö arvatakse tasu alla, kui sellele tasunõudmine on peale kirjutatud. Tarvitamata ja tagasisaatmiseks markimata käsikirju alal ei hoita.

Tegevtoimetaja kõnetunnid teisipäeviti ja neljapäeviti kella 10.00—12.00.

*

TALITUS:

Tallinnas Kaarli t. 8.

Talitus on avatud iga päev kella 9—3.
Telefon 451-89.

Tellimishind aastas 6 krooni, 1/2 a. 3 kr.,
1/4 a. Kr. 1.50, kuus 50 senti.

Kuulutuste hinnad: ä üks lehekülj teksti ees 50 kr., tekstis 80 kr., teksti äärel 40 kr. Väline kaas 80 kr., sisemised 60 kr.

Nr. 11

1936

SISUKORD:

- 16. mai — Soome lipupäev.
- E. H. T.*: Läti uuestisünni püha.
- E. H. T.*: Uus haridusminister Aleksander Jaakson.
- Mõtteid kodukaunistamise alalt.
- E. Oskar*: Naiskodukaitse kaastöö kodukaunistamise hoogtöö alal.
- A. H.*: Abessiinia lõppvaatus.
- Mandaat-maad.
- A. Balder*: Kehalise kasvatuse korraldamisest kaitseliidus.
- G. B.*: Merekaitse ja mootor-torpeedopaadid.
- Kl. sanitaarpealikute gaasikaitsekursused.
- H. N.*: Naine relvaga.
- E. Paju* Pori rügement.

Sobivamaid näidendeid võidupühaks:

Jaan Riisalo — VAHTRAMÄE VABASTAJAD. Rahvatükk 4 vaat.

Tõnis Braks — KOTKAMÄE KANGELASED. Näidend 2 vaatuses.

B. Kangermann — KAPRAL SALU. Näidend 3 pildis.

A. Mälk — ISADE TEE. Näidend 4 vaatuses.

A. Tammann — SÖED. Näidend 4 vaatuses.

P. Voolaine — VÖNNU ALL. Näidend vabadussõjast 3 pildis.

V. Sarapik — JÜRIMATSI JAANIK. 1 vaatuses vabaõhuvallatus.

Tähelepanu! — Juuni alguseks ilmub E. Haridusliidu kirjastusel veel uusi võidupühaks sobivaid algupäraseid näidendeid.

Eesti Haridusliidu Teatritarvete ladu

Tallinnas, Uus 2—2. Telef. 452-02.

Kaitse Lõõdu!

ILMUB 2 KORDA KUUS

Nr. 11

Tallinnas, laupäeval, 16. mail 1936

XII aastakäik

16.
MAI

SOOME LIPUPÄEV

Soomes on 16. mai jäänud päevaks, mis ühendab kaitsejõude ja rahvast sümbolse tunnusega — rahvuslipuga. Sel päeval marssis Soome kaitseväge marssal Mannerheimi juhatusel Helsingi ja, vabastanud pealinna lõplikult enamlaste vägivallast, pani uhkesti lehvima siniristi.

Olid täitunud üle sajandi kestnud ootused. Nüüd võisid manalas leida lohutust isegi need Soome pojad, kes 1808. aastal, põgenedes üle Rootsi piiri Vene ülevõimu eest, pöördusid Soome poole ja valasid tuliseid pisaraid viha pärast. Siit peale pidid soomlased rahulduma ainult pühalikust lubadusist, mida algas ohtrasti jagama Aleksander I, kuid mida veel ohtramini rikuti nii Aleksander I kui ka ta järglaste poolt. Aktiivset vastupanu oli võimatu korraldada, sest Vene võim tegi kõik selleks, et suruda maha süütuimigi eneseavaldus, rääkimata organiseeritud kodukaitsest. Ent alistumine saatusele pole põhjamaa rahva omadusi. Ergutavad hääled kostsid isegi Vene vanglaist ja Siberist. Vaen venelaste vastu ei kadunud isegi kõige rahustavamate lubaduste puhul, sest aasta-aastalt suurenes venelaste surve Soomes, sünnitades rahvas paksu verd ja sundides teda organiseeruma enesekaitseks. Nii teame nüüd, et aktivistid töötasid ammugi salaja kogu Soomes. Tegutsemine sündis absoluutses saladuses, seepärast pole ka nende tegevusest säilinud täielist ülevaadet. Aga kui kurikuulus Vene siseminister von Plehve ja ta

truu kaaslane Soome kindralkuberner Bobrikoff oma šovinistlike piiride ületasid rahvuse kannatlikkuse piirid, langes viimane aktivisti, üliõpilase E. Schumann'i revolvrilistest. See signaal tungis Soome noorsoo isamaa-armastusest põlevasse südamesse. Aktivistide tegevus läks üha elavamaks. Hakati salaja välismaalt vintpüsse Soome vedama ja korraldati laskeharjutusi „Jahimeeste Klubi“ lasketiirul. Sellane pörandaalune toiming sündis sedavõrd salaja, et isegi asjaosalisil polnud teada liikmete, püsside ega moona arvu. Ja mitte üksi pöranda all, vaid ka avalikult väljendati protestimeeleolu Vene valitsuse survekorralduste vastu. Nii teame, et kui Venemaa nõudis soomlasi astuma Vene väkke samadel mobilisatsiooni tingimustel, mis olid sunduslikud venelasile, kogunesid tuhanded soomlased vastuprotektiiks Aleksander II ausesamba juure ja ilustasid selle õitsvate lillepärjadega. Kui mõni aasta hiljem Vene valitsus kordas sama käsku, polnud tulemused pörmugi paremad. Mobilisatsiooniealised lihtsalt ei kogunenud vastuvõtupunktidesse. Lappeenranna ratsarügemendi soomlasest ohvitserkond esitas kollektiivse lahkumispalve Vene sõjaväevõimudele. Samal põhjusel suleti Hamina kadetkool koolijuhataja ettepanekul. Kõike seda täiendas üle 520.000 allkirjaga protestikiri, mis läkitati Vene keisrile.

Väga iseloomustavalt näitab Soome noorsoo passiivse vastupanu julgust 1915. aasta juhtum, kus üli-

õpilased keelsid Nikolai II külastada Helsingi ülikooli. Venemaal ilmuvad ajalehed olid muidugi sunnitud vaikima sellest kurioosumis, kuid seda enam sõeluti küsimust erapooletuis välismaa ajalehis. Kõigist ähvardusist hoolimata jäid üliõpilased kindlaks oma põhimõtetele ega ilmunud isegi tänavaille auavalduse demonstratsioonidele. Ent surve kasvas. Ajalehed ei saanud enam peaaegu milleski kirjutada, sest trahvid sadasid trahvide otsa ja lõplik sulgemine oli igal ajalehel päevaküsimus. Ajalehtede juurest mindi edasi kohtute kallale. Soome seaduste vastaselt nimetati kohtu-prokuraatoriks vene ametnik. Esimene, kes vene prokuraatori määrustele ei alistunud, oli Lappo kohtuliige Svinhufvud, praegune Soome vabariigi president. Ta saadeti Siberisse ühes politseiülemaga, kes keeldus teda areteerimast.

Maailmasõja puhkedes hakkasid soomlased otsima väljapääsu nõjutud ringist. Kodumaal mingisugust aktiivset vastupanu tol ajal organiseerida oli täitsa võimatu, sest Vene valitsus, kartes Saksa Läänemere laevastikku, hoidis Soomes eriti hästi varustatud 100.000-mehelise sõjaväe, kes laastas ja hävitas Soome varandusi. Paljude otsimiste ja kõhelemiste järele ei leitud muud abinõu kui hakata organiseerima kaitseväge võõral pinnal. Alustati läbirääkimisi Saksa valitsuse ja kindralstaabiga. Soomlaste unistuseks oli sõlmida sakslastega leping selleks, et viimased õpetaksid neid sõjameesteks ning et juhul, kui sakslased hakkaksid peal tungi Venemaa vastu, soomlased saadetakse Soome venelaste vastu. Kõikide soomlaste salajaseks sooviks oli välja ajada venelased ja kuulutada Soome iseseisvaks vabariigiks. Võttes tarvitusele igasugused konspiraatiivabinõud hakkas Soome noorsugu hulgaviisi põgene ma üle piiri. Laiali üle Soome tegutsesid rahvuslased, kes organiseerisid „suojeluskunta“, s. o. kaitseliidu, kellest sai ühes „27. Jääkäri pataljoni“ meestega Soome iseseisvuse rajajaid. Eriti raskeis tingimuses tuli võidelda kaitseliidul. Ta pidi astuma võitlusse kodumaa eest enne kui suutis end organiseerida. Seda takistas kiirelt veerev ajalooratas. Vene sandarmivõimude lahkudes haarasid võimu Soome pahempoolsed sotsialistid ja kommunistid. Et kaitseliitlased grupeerusid väiksematesse üksustesse, kes tegutsesid oma kodukohtade lähedal niikaua kui said teistega ühenduse, siis on arusaadav, et paljudel üksustel jäigi ühendus saamata niinimetatud valge armeega. Ent Soome ajaloolased hindavad just eriti kõrgelt nende seljataguste gruppide tegevust, kes ennastsalgava julgusega tegid kahjutuks vaenlase.

Soome kaitseliidu ja kaitseväe tegevuses väljendus rahva iseseisvuse püüe, mis ka teostus lõplikult 16. mail 1918. aastal Helsingi vabastamisega. Saadame suojeluskuntale lipupäeval parimaid tervitusi Eesti kaitseliidu poolt.

Ülal:

Soome kaitsejõudude esimene paraad vabastatud pealinnas

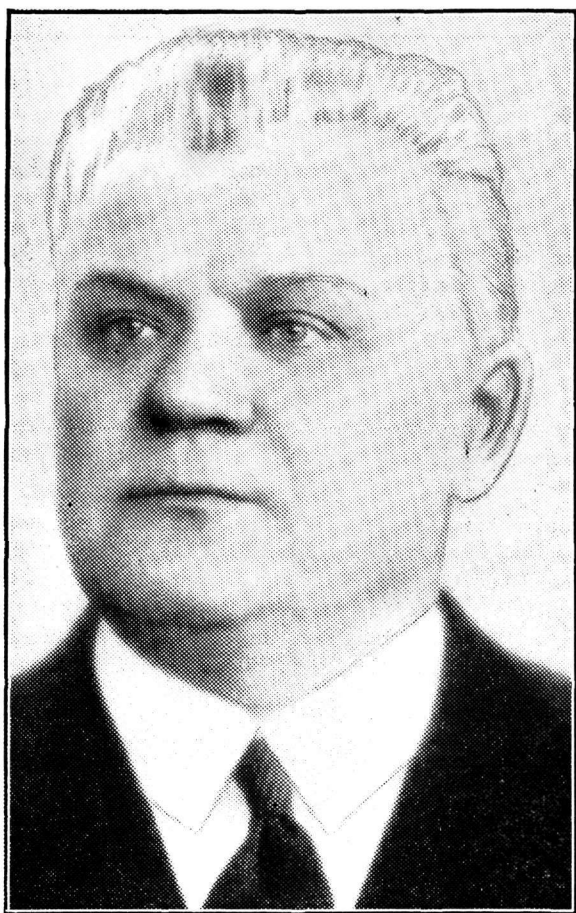
All:

Helsingi linnapea v. Haartman ütleb marsal G. Mannerheimile teretulemast pealinna sissemarssimisel

LÄTI UUESTISÜNNI PÜHA

Maikuu viieteistkümnnes päev on Läti rahvale ja riigile saanud suureks rahvuslikuks pidupäevaks. Sel päeval pühitseb meie liitlasrahvas oma riikliku uuestisünni — Ulmanise riigipöörde — mälestuspäeva.

Riigipresident K. Ulmanis

Kaks aastat tagasi — 15. mail 1934 — teostas tolleaegne peaminister Karlis Ulmanis kaitseliidu ja sõjaväe abil riigipöörde. Parlament saadeti laiali, erakonnad suleti, seaduslik ja täidesaatev võim läks valitsuse kätte, igasugused äärmuslaste liikumised keeldi, rahva ja riigi autoritaarseks juhiks kuulutati dr. Karlis Ulmanis — senine Läti põllumeeste juht ning vabariigi esimene peaminister.

Ulmanis seadis endale sihiks, et Läti vabariigi saatust tuleb juhtida sügavas rahvusluse ja rahvustervikluse vaimus. Mitte isikliku auahnuse või võimuiha pärast ei haaranud ta võimu enda kätte. Vabariigi loomise ja vabadussõjaegse esimese peaministrina, suurte teenetega rahvajuhina tundis ta enese olevat kohustatud noore demokraatia nõrkusvaludes ägava riigi sisekorda rajama uuesti kindlamale ja tervemale alusele. Ta nägi, et Läti riigi sisekord ja rahvuslike jõudude areng kannatas raskesti demagoogia lainete ja tasakaalutu hurraa-liberalismi all. Rahvuslik uuestisünd oli vajaline, et kindlustada noore riigi korralikumat ja kiiremat arengut.

15-nda mai riigipööret õigustasid tolleaegsed Läti siseolud. Sajaliikmelises parlamendis kisklesid omavahel üle paarikümnesse erirühmitusse kuuluvad parteitegelased. Ajakirjandus, seltskondlik ja avalik elu oli äärmuseni lõhestatud parteivahelisest võitlusest. See polnud enam võitlus pahempoolsete ja parempoolsete, sotsialistide ja kodanlaste, vabameelsete ja rahvuslaste vahel, vaid selles demagoogia virrvarris sõdisid omavahel ka sotsialistid sotsialistidega ja parempoolsed äärmuslased mitmesuguste fašistlike erirühmitustega.

See kõik muutis valitsuse olukorra väga kõikuvaks. Edukam seaduseandlik töö parlamendis ja tasakaalukam riikliku majapidamise juhtimine valitsuses oli takistatud. Lõhenemine, sisevõitlus ja abituse tunne hakkas tungima juba ka kaitsevähke ja ideelise noorsoo ridadesse, neisse rahvusliku jõu puhtaimasse allikaisse. Vabadussõjaaegse rahvusliku üksmeele tunded oli kustumas ja noor vabariik viskles nagu mingis puberteedi vastutustundetuses.

Sellane olukord pani rahva arukamaid päid tõsiselt muretsema ja mõtlema riigi saatuse õnnelikuma ja loomulikuma arengu pärast. Mõisteti, et ainult rahvuslik revolutsiooniline samm ja suure populaarsusega juht võib Läti riigi neist sisevõitluste raskustest välja viia. Ja kui Läti suurima partei — talupoegade erakonna — rajaja ning juht dr. Karlis Ulmanis 1934. a. 15-dal mail kaitseliidu ja kaitseväge abil võttis võimu enese kätte, senise lõhenenud riigikorra kuulutas lõpetatuks ja kõiki kutsus üles rahvuslikule uuestisünnile, siis tervitasid Läti laialdased rahvamassid seda riigipööret ja oma uut juhti suurima heameele ja juubeldamisega.

Läti riigi arengus oli tulnud pööripäev. Igasugusele lõhenemisele tehti lõpp, algas kõigi rahvus-

Meie tänapäev on tulvil tööd ja askeldusi. Ei ole liigne sellepärast puhkushetk, kus vaikusega kosutame keha ja vaimu.

Praegu on meil käimas kodukaunistamise hoogtöö, mille ülesandeks on teha maakodusid kauniteks ja veel rohkem armastusväärseteks.

Kõrvalolev pilt esitab valkset puhkust pakkuva puistee ühe eeskujulikult korraldatud kodu ümbrusest.

like jõudude rakendamine ühiseks ülesehitavaks tööks. Kuna endise korra aegadest Lätis oli veel säilinud väga palju asjatut võõrapärasust, võõrast vaimu ja muulaste mõju, siis kuulutas dr. Ulmanis kadu ka sellaseile rahvuslikku prestiiži alandavaile nähtusile. Koos võimsa majandus- ja vaimuelu ümberkorraldamisega algas ka Läti põhjalik lätistamine. Oma kodus oma vaim; kõik, mis lätiline, see ausse — nii nõuab Ulmanis ja nii areneb ka nüüd Läti.

Võimas, sisemiselt terve ja tugev, rahvuslik-kodanlik Läti on ajaloolise saatusekaaslasena ja liitriigina ka meile väärtuslikum ja armsam. Mida kindlam ja arenenum on meie naaber ja liitlane, seda julgem on ka meie tunne sel rahutul ja ihaldusväärusel Maarjamaa rannikul. Selles mõttes peame meiegi mõistma ja hindama 15-nda mai uuestisünni riigipöörde suurt sisu. Läti on sest revolutsioonilisest sammust palju võitnud.

Endisi lõhenenud siseolusid arvesse võttes polnud ette näha legaalsel teel pääsu toleaeegsest parlamentliku korra ummikusse sattumisest. Paratamatult oli vaja julget operatsiooni usaldusrohke isiku eestvõttel. Ja selles mõttes oli Ulmanise aktsioon õnnistuseks Läti riigile ja rahvale.

Niisama suureks pühaks, nagu 15. mai on Läti riigile, on see päev tähtis ka Läti kaitseleidule, aizsargide suurele ja võimsale perele. Just aizsargide tugev ja rahvuslikult terve organisatsioon oli see, kelle abil dr. Ulmanisel õnnestus teostada riigipööre nii rahulikult ja kindlalt. Juht oli teadlik aizsargide valmisolekust rahvusliku uuestisünni teostamiseks ja seetõttu ta riskiski. Soovime oma sõprusorganisatsioonile — Läti aizsargidele — õnne ja veelgi suuremat edu 15. mai rahvuspüha puhul. Aizsargide pere on 15. mai riigipöörde päevist saadik väga jõudsasti arenenud ja tema löögi- ning teenistusvõime on veelgi kasvanud. Ta on kujunenud Läti rahvuskaitse tuumaks, kelle ridadesse on koondunud parimad rahvaliidmed.

Juba kaks aastat on Läti rahulikult elanud ja võimsasti arenenud Ulmanise juhtimise all. Ta on leidnud kodurahu ja on arenemas tugeva korruga tervesisuliselt põhiseadusliku korraga rahvusriigiks, nagu lubas dr. Ulmanis, kui ta hiljuti asus presidenditoolile. Selleks edu sõjakaaslasel ja liitlasel ta rahvuspühal!

EHT.

Uus haridusminister

Aleksander Jaakson

Riigivanema käskkirjaga 11. maist s. a. on nimetatud ametist lahkunud senise haridusministri Nikolai Kanna asemele uueks haridusministriks kolonel Aleksander Jaakson, senine kaitseväe ühendatud õppeasutuste ülem. Uus minister on asunud juba oma uuele ametkohale.

Uue haridusministri ametissekutsumine on äratanud laialdast tähelepanu nii meie kooliringkondades

Uus haridusminister kolonel A. Jaakson

kui ka kogu seltskonnas. Uue ministri õlgadele langeb raske ja vastutusrikas töö — õnnelikult ja kindlasihhiliseks korraldada meie hariduselu ja noorsooasvatuse areng, viies seda roobasse, mis on kohased meie oludele. Kõigema, kutse-, kesk- ja alghariduse korraldamine, noorsoo organiseerimise töö kindlasse suunda viimine, senise aastaid kõikunud hariduspoliitika rajamine püsivale alusele, esimese võõrkeele küsimuse julge otsustamine ja palju muid tähtsaid probleeme — see on päevakord, mille juure riigivanem on kutsunud suure haridusega ja laialdase silmaringiga kõrgema ohvitseri.

Arvestades uue ministri väga laialdasi kultuurilisi huve ja senist edukat ning kogemusrohket tegevust, on kõige kindlamalt loota õnnelikku arengut meie hariduspoliitikas.

*

Uus haridusminister Aleksander Jaakson on sündinud 29. jaanuaril 1892. aastal, Holdre mõisas Valgamaal töölise pojana. Õppis Holdre vallakoolis 1902.—1906. a., Helme kihelkonnakoolis 1906.—1909. a. ja Tartu õpetajate seminaris 1909.—1913. a., lõpetades seminari paremate õpilaste seas. Oli õpetajaks Türi kihelkonnakoolis 1913. a. ja Uudeküla ministeeriumikoolis. Maaõppemõisast A. Jaakson võttis osa ohvitserina, olles 15. augustil 1915. a. lõpetanud Peterburi lipnike kooli. Vene väest lahkus ta enamlaste tulekul alamkapteni auastmes pataljoni ülemana, olles lahinguteenete eest dekoreeritud 4 ordeniga.

Detsembris 1917. a. astus ta Eesti tagavarapataljoni Tartus, kus teenis kuni sakslaste tulekuni, millal pataljon saadeti laiali. Novembris 1918. a. formeeris Türi kaitseliitu ja vabadussõja alates Viljandis 6. jalgaväepolgu 1. roodu. Pärast sama polgu 2. pataljoni kujundamist läks ta pataljoniülemana frontile. Oma pataljoniga võttis ta osa lahingust enamlaste ja ladesväärri vastu. Vaheerahu tegemisel oli vaheerahukomisjoni liikmeks. Sõja ajal ja hiljem kuni 1921. a. oli ta ka 6. polgu ülema abiks.

1921. a. lõpetas A. Jaakson Tallinnas alalisväe ohvitseride kursuse. Hiljem õppis veel kindralstaabi kursustel Tallinnas 1923.—1925. a. ja Pariisi sõjaakadeemias 1925.—1927. a., missugused mõlemad kõrgemad koolid lõpetas. Pariisis käis ta ka Sorbonne'i ülikoolis. 1927. a. määrati A. Jaakson kaitseväe ühendatud õppeasutuste ülema abiks ja hiljem ülemaks, kusjuures ta ühtlasi lektorina pidas loenguid kõrgemas sõjakoolis. Ülendati koloneliks 1931. aastal. Tänavu aprillis lõpetas Tartu ülikooli õigusteaduskonna cum laude. Akadeemiliselt kol. A. Jaakson kuulub korp! Rotalia vilistlaskonda. Ta on vabaturisti, kotkaristi ja rea välisordeni e kavalier.

*

Minister Jaakson on eraelus väga mitmekülgsede huvidega inimene. Lahke ja ladusa iseloomu, südamliku ja otsekohese käitumise tõttu on tal palju sõpru ja pooldajaid. Ta on väga rahvamehelik, sisukas ja ladus kõnemees. Puhkuskuud suvel veedab ta enamasti kõik oma asundustalus, Bokardis, Helme vallas Valgamaal, kus ta siis rassis ja töötab ehtsa ehitustöölisena või aednikuna. See vana endiste mõisnike jahiloss Boccardo on tema hoole ja vaeva tõttu kujunemas kihelkonna kauneimaks taluks. Väga armastab A. Jaakson ka raamatuid. Tema väärtuslikus ja köideterohkes raamatukogus leidub nii klassikuid, õigus- ja sõjateaduslikke kui ka eesti parimaid kirjandustooteid. Väga palju on seal prantsuskeelset kirjandust.

Kolonel Jaakson on tüübiline näide ühe edasipüüdliku eestlase edust ja mitmekülgsusest.

EHT.

Mõtteid kodukaunistamise alalt

Üha enam langeb ajahamba ohvriks meie esivanemate traditsioonilisi elamuid — halle ja luitunuid, ühise sammaldunud õlgkatuse alla mahutavaid nihästi eluruume kui ka rehte ja taret. Tavaliselt ümbritses neid elamuid muru sissetallatud radadega kõrvalehituste — aida, lauda-talli — juure. Neid varjasid tavaliselt hiidsete puude rühmad — kased, pihlakad, pärnad, jalakad. Kõiges selles oli traditsiooni ja stiili, ja sellepärast omasidki need kodud omapärase idüllilise võlu — nendest on ammutanud inspiratsiooni meie laulikud ja neid on igatsenud ka need, kes sealt on võrsunud, saades hiljem maalt juurtega väljarebitud linlasiks.

Kuid praegu seda idüllit pole peaaegu enam. See on annud maad moodsamale, uuele, kuid nii sagedasti tõusiklikult maitsetult labasele.

Meie maa pale on mõnekümne aastaga muutunud.

Kümneid tuhandeid on kerkinud üles uustalusid — sageli kesk lagedat välja, vaid eemal sinetava metsaviiruga. Kogu selle uue loomine on nõudnud pingutust ja vaeva, et saada üle kõige hädalisemastki!

Praegu peaks üldiselt oldama üle uustaludeski asumise aja raskustest ja peaks jätkuma jõudu ja tahtmist mõelda ka sellele, mis ei ole kõige otsesemas mõttes ühenduses igapäevase leiva küsimusega.

Ülemaalises ulatuses peaks võimalus olema aidata kaasa kodukaunistamise ja -korraldamise hoogtööle.

Millest alustame siis, milleni tahame jõuda?

Aastaaeg on sammunud edasi, taimeriik elustunud õite ja lehtedega, istutamine kipub jääma vägisi hiljaks. Vaatame sellepärast esijoones ringi, kas ei saa koduümbruse korraldamise alal teha ära muud veel käesoleval kevadel.

Kui sageli leiame oma kodude ümbruses siin ja seal vedelemas igasugust rämpsu — siin vedeleb tallata jalanõu, seal katkiläinud liud, võib-olla kusagil tarvitamiseks kõlbmatu põllutööriist. Käime läbi kõik nurgatagused ja kui näib midagi üleliigset, korjame kokku ja hävitame ära! Tulevikus määrame kõigele sellele, mis on äraviskamiseks, kindla koha. Veel parem oleks, kui maal kuhugi varjatud kohta asutame prügikasti — neid tühjendame aegajalt ja hävitame nende sisu kas põletamise teel või kaevame kuhugi maa sisse.

Esimene samm kodu kaunistamiseks oleks seega tehtud. Siis vaatame õuesid, kui sageli muutuvad need kevadeti ja sügiseti läbipääsmatuiks porimülgasteks. Aastast aastasse tammutakse neid pidi, nii mõnigi perenaine on saanud sellest reuma ja ei tea veel missuguse häda. Täidame ja kruusatame neid. Ei võida me seeläbi vaid ilu — me hõlbustame ka majapidamistööd! Kui kerge ja mõnus on liikuda kõval ja kruusatatud teel! Siis edasi riisume ja pühime õued ja hoonete ümbrused, kõrvaldame sealt kõik selle, mida igasugune elutegevus koristamatuse jälgedena sinna jätab. „Nii loome härda pühapäevase meele kesk igapäevast halli askeldust.“ Kadugu ka igasugused lõhutud ja ajutiselt laudadega kinni löödud aknad, hingedelt mahavajunud ukсед ja muud sarnased korratused, missuguste kordaseadmine ei nõua sageli enam kui mõnikümmend minutit aega, kuid seda parandustööd ei võeta lihtsalt ette ja nii kestavad sarnased lohakused sageli aastaid — haavavad korra- ja ilumeelt.

Edasi asume elamuid endid vaatama. Kui sageli on nad luitunud, hallid ja üksluised.

On ju kogu meie rahva elu lühikese iseseisvuse-aja kestes omandanud nii palju värskust, värvi ja jõudu, miks laseme siis oma elamuid meenutada mõnude aegade halli üksluisust? Anname ka neile elavamaid ja värskemaid toone!

Meie põhjapoolsed naabrid — soomlased, norralased, rootslased — on käinud juba aastakümneid sama teed, ja mitte ainult ilumeele rahuldamiseks ei ole seal iga väiksem kui väike popsionnike värvitud „rootsi punasega“. Meie naabrid teavad, et värvides oma elamuid nad säilitavad need kestmalt ajahamba hävitavast mõjust — tõstavad nende kestmust aastakümneteks.

Ka ei ole rootsi värviga värvimine kuigi kallis. Kui kulutada mõni aasta järgemööda 10—12 krooni seks otstarbeks, siis on kõik ehitused peagi värvitud.

Kerkib küsimus, missuguseid toone kasutada? Soomes ja Rootsis tarvitatakse eranditult n. n. rootsi punast. Sellel värvil ongi omadusi, mis räägivad tema kasuks, ta on hinnalt odav, täiesti päikesekindel, sobib hästi puude ja põsaste haljusega.

Meil on räägitud sellest, et miks käia tallatud radadel — võtame endile ise uue „standard“-värvitooni. Isiklike kogemuste põhjal võin väita, et olen juhuslikult saanud heledama, punasema värvitooni, ja see näib tõesti elavam ja sõbralikum. Siis ehk võiks kõne alla tulla veel „roostepunane“ või „madara-punane“. Üks on aga kindel — ega meiegi punastest toonidest pääse, kui asume oma ehitusi värvima. Kõik punased värvimullad on odavamad ega luitu ilmastiku mõjul. Kõne alla võiksid hinna mõttes tulla veel kollased värvimullad, kuid punased sobivad kollastest paremini meie maastikus. Uste ja akende värviks valime rohelise ja valge. Need sobivad imehästi seinte ja katuste pu-

Seal, kus palju päikest ja palju lilli

Puhkepaik korrastatud aias

nase tooniga. Viimaseid läheb nii vähe vaja, et võib tarvitada selleks värnitsavärvi. Rootsi värvidest ei tule ei roheline ega ka valge küllalt puhtatoonilised. Ka on roheline ja valge värvimuld kallim, värnitsa hind ei tõsta enam väga tunduvalt värvi hinda.

Ja viimasena mõtleme puudele ja pöösastele, kui neid ka enam jooksva aastal ei saa istutada. Vaatame valmis istutamise kavad ja kuulame, kust saaks istutamiseks materjali. Viimast saab tasuta metskon-naülema sellekohasel loal. Kõik see, mis leidub meie

metsades, sobib ka meie kodude ümbrusse, kaunis:ab seda kõige paremini. Ei tohiks ühelgi õuel puududa lüüriks kased, käharpäised pihlakad, värisevad haavad, meest lõhnavad pärnad ja vahtrad. Pöösastest toome lodjapuid, kuslapuid, kibuvitsu. Ärgu unustatagu ka sarapuid ilusa lehestikuga, mis üldhaabituse kõrval pakuvad veel tulutoovat lõikust päiklitena.

Elavaedadena istutame kuuski, nii mõnegi elavaia omaniku kogemused sealjuures räägivad üherealise elavaia kasuks — kuusk püsib sealjuures maani tihe, kuna kaherealised elavaiad ennast tavaliselt maa lähedalt laasivad. Ka kõiki teisi meie metsade puid ei tohi unustada, igapäev neist on oma võlu. Istutamisel käigu igauks oma isikliku maitse järgi ja valigu puud, mis on meeldivamad.

Ka ei tohi unustada lilli. Esijoones toome jälle metsadest ja aasadelt seda, mis seal pillavas värvikül-luses öitseb — toome huljana neid ja istutame nii, et nad suuremate värviküllaste laikudena tahmatult endale tõmbavad silma. Toome sinililli, taevavõtmeid, kuldseid kullerkuppe, härjasilmi jne.

Kõik see, millele juhtisin tähelepanu ja mõtteid, ei nõua, peale rootsi värviga elamute värvimise, erilist ainelist kulu, vaid ainult head tahmist, korra- ja ilu-meelt.

—ar.

Naiskodukaitse kaastöö kodukaunistamise hoogtöö teostamisel

Kodukaitsmine ja kodukaunistamise mõiste on üks-teisega nii tihedas ühenduses, et ei saa kujutella kodu-kaitset ilma kodukaunistamiseta. Kõige selle kaitse teostame kõige paremini, mis meile on südamelähedane — seda, mis meile on kallis, tahame aga alati näha võimalikult nägusana. — Kaunistame ja korraldame seda.

Naiskodukaitsele on see olnud selge organisatsiooni algpäevist peale, ja igasuguse muude jooksvate kodu-kaitse ülesannete teostamise kõrval on NKK endale leidnud väärika ülesande — vabadussõjas langenute kalmis-tute, mälestussammaste ümbruste jne. korraldamisel. Selle ülesande on naiskodukaitse endale praegu ülemaa-lises ulatuses võtnud kohustusena, seda teostanud aastaid ja tahab seda tööd jätkata seni, kuni kestab naiskodu-kaitse organisatsioon.

Kui käesolev aasta härra riigivanema poolt on kuulutatud kodukaunistamise aastaks, siis tahab naiskodu-kaitse ka sellele üleriiklikule üritusele aidata kaasa, seades endale senisest laiemaulatuslikke ülesandeid kodu-kaunistamise alal.

Kuidas ja mil kombel saab naiskodukaitse aidata kaasa kodukaunistamise hoogtööle laiemal alusel? Võimalused ja teed selleks on avarad ja mitmekesised.

Tuleb jätkata ja süvendada vabadussõjas langenute kalmistute ja mälestussammaste ümbruste korraldamist. Kihelkondade kalmistuil puhkab aga nii palju eesti san-

gareid, leidub unustushõlma langenud eesti kultuuritege-laste kalme, milledele on kasvanud muru. Loodus on võib-olla külvanud oma külluse sarvest mõne puu või pöösa seemne ka nende kalmukünkale. Seemnest on kasvanud looduse ürgsel jõul puid ja pöösaid. Kaaskodanikud ei tea nendest haudadest tavaliselt midagi — ei ole neid omalt poolt kuidagi tähistanud, nad kaovad meie külakalmis-tute tavalisesse korraldamata rägastikku. Kas ei oleks naiskodukaitse, kodutütarde ja noorte kotkaste vääri-kaks kodukaunistamise ülesandeks otsida üles oma ki-helkonna kultuuritegelaste hauad, need ära tähendada, korraldada ja kaunistada? Mõnel pool ongi selle üles-ande teostamisele asunud ja nii mõnigi seni korralda-mata haud on naiskodukaitse hoolet võtnud nägusama ilme. Ka oma organisatsiooni ja kaitseliidu liikmete haua ei tohiks jätta unustusse. Kõik surnud elavad niikaua kui me neid mälestame!

Otsata palju on meil veel korraldamist rahvama-jade ja muude ühiskondlike hoonete ümbruses. Ka siin peaks naiskodukaitse esinema algatajana ümbruse kaunistamise alal, kui algatust ei tule mujalt, ja kaa-satöötajana, kui leidub algatajaid teistest organisat-sioonidest.

Kuid kõigil naiskodukaitse liikmeil ja ka noortel on oma isiklikud kodud. Kas need on laitmatu korras ja kaunid? Ka siin leidub kindlasti veel küllalt vajadust

korraldamiseks ja kaunistamiseks! Ei tohi ükski kodukaitsja unustada oma isiklikku kodu. Iga kodukaitsja kodu peaks kuidagi tähistama kodukaunistamise hoogtöö aasta. Istudame kodu kaunistavaid puid, pöösaid ja lilli. Luitunud ja hallid on valdav osa meie maa elamuid ja muid ehitusi, oma nukrameelse halli värviga nad nagu tahaksid meile tuletada meele Eesti troostit halli minevikku. Kuid elame praegu ilusal, lootusrikkal, rahulikult ajastul — kadugu siis ka halli minevikku meenutavad üksluised luitunud toonid! Andkem maad elavamale värvirikkusele.

Ärgem seadkem endile ihaldatavate ideaalidena hinnalt kättesaamata kalleid, terveid aastaid valmistamiseks nõudvaid pärsia vaipu, 'biedermeieri, rokokoo-, barokk- jne. mööbleid, valmistatud kallihinnalisest puust, kaetud siidi, sameti ja brokaadiga — need ei sobi kuidagi meie oludesse oma hinnalt, ka ei tohiks nende meile sisemiselt võõrad vormid rääkida kuigi palju meie eesti kodu vaimust.

NKK Kolga-Jaani jaoskond hekki istutamas vabadussõjas langenute kalmistule, mis varem oli piiratud vaid okastraataiaga

Kodumaa materjaalidest valmistatud lihtsavormilised kodumaa saadused, kodu või sellekohastes kodumaa tööstustes valmistatud riidega kaetult, peaksid meie kodud muutma armsamateks puhkepaikadeks kogu perele. Otsata külluses kutsuvad eesti rahva muuseumi kogud meid ammutama esiemade värvi ja vormi ilumele eeskujusid igasuguste kodukaunistamise esemete valmistamisel.

Lõpmata mitmekesisel valikus leiame seal igasuguste vaipadele, linikutele jne. omapärast rahvuslikku eeskujut.

Alustame käesoleval aastal oma elamuile elavama värvi andmist. Nõndanimetatud rootsi värviga on see ülesanne odavasti ja kiiresti teostatav. Rootsi värvi valmistamise ja lupjamise kursuste korraldamine ei tohiks tekitada raskusi. Õpetust sel alal võib anda igaüks, kes kordki on rootsi värviga värvunud. Ka sisemiselt ootab suur hulk meie elamuid lupjamist ja värvimist — eluruumid võidaksid selle tõttu valgust, puhtust, nägusust, muutuksid perenaistele hõlpsamaks korras hoida ja perele armsamaks ning mugavamaks.

Vabadussõjas langenute kalmistu Viljandis. Kalmistut hoiab korras NKK Viljandi jsk.

Ärgem unustagem ka kodukaunistamise aastal oma kodude sisustust. Kodukaunistamise aastaga seame enestele nii maa- kui linnakodudes eesmärgiks sisustada ja kaunistada oma kodusid alati vaid olude ja aineliste võimaluste kohaste rahvuslikku laadi kandvate esemetega.

Järgnevat talve ja sügist saab kodukaitsse kasutada telgedel kudumise kursuste korraldamiseks. Praegu valmistavad meie sellekohased töökojad ja ka kutsekoolid lõpmata nägusaid esemeid kodukaunistamise alal. Ka hinnalt on need meile kättesaadavad. Kokkuleppel kohapealsete sellelaadiliste asutustega võib kodukaitsse korraldada kodukäsitöö demonstratsioone-näitusi ühes vastavate seletustega. Seal, kus seda on teostatud, on säärased üritused leidnud elavat osavõttu ja annud elustavat eeskujut.

Ülaltoodu tahab olla vaid vihjeks teedele, missugused viivad kodukaunistamise hoogtööle. Kindlasti leitud kohapeal sel alal palju initsiatiivi ja algupäraseid mõtteid. Jääks ainult soovida, et need ei jääks vaka alla, vaid leiaksid valgustamist „Kaitse Kodu!“ veergudel, saades sellega virgutavaks eeskujuks kogu naiskodukaitsse perele, aidates kaasa võimalikult täieliselt kodukaunistamise eesmärkide taotlemisele.

NKK Kolga-Jaani jsk. vabadussõjas langenute mälestussamba ümbruse korraldamisel. Kaunistamise kava on valmistanud dr. phil. nat. I. Port

ABESSIINIA LÕPPVAATUS

Itaalia kuningas on kuulutatud Abessiinia keisriks. — Marssal krahv Badooglio nimetati Abessiinia asekuningaks. — Itaalia on ainus suveräänne võim Abessiinias.

Sellased on Itaalia viimased otsused.

Kuid Rahvasteliidu nõukogu Briti välisministri Edeni juhatusel asus seisukohale, et Abessiinia kui suveräänne riik ei ole veel oma olemasolu lõpetanud. Rahvasteliidul on raskemad päevad kui kunagi varem — oleneb ju tema saatuse õigupoolest siit.

Kuigi Rahvasteliit laguneks, ei muudaks see üldpilti. Suurriigid, eeskätt Inglismaa, võiksid keelduda tunnustamast Abessiinia liitmist Itaaliaga. Mis siis edasi saab?

Kas puhkeb sõda uuesti? Abessiinial on valitsus olemas. $\frac{2}{5}$ Abessiinia maa-alast on veel vallutamata.

Sõda võib veel ka Abessiinias edasi kesta. Ta võib isegi kaugemale kanduda — Suessi kanaali ja Egiptuse peale eeskätt.

Kuulsa prantsuse juristi G. de la Paradelle'i arvates on Abessiinia sattunud samasugusesse seisukorda kui 1914. a. Belgia ja Serbia. Rahvasteliidu liikmesriigid mitte üksnes ei või, vaid on kohustatud andma neegusele peavarju ja isegi ta sõjaväele, kui neegus peaks seda nõudma. Pealegi ei ole neegus troonist loobunud. Nähtavasti algavad ägedamad lahingud diplomaatilisel väljal. Itaalia, toetudes oma võidukale mõõgale, ei mõtlegi rohelise laua taga kaotajaks olla.

*

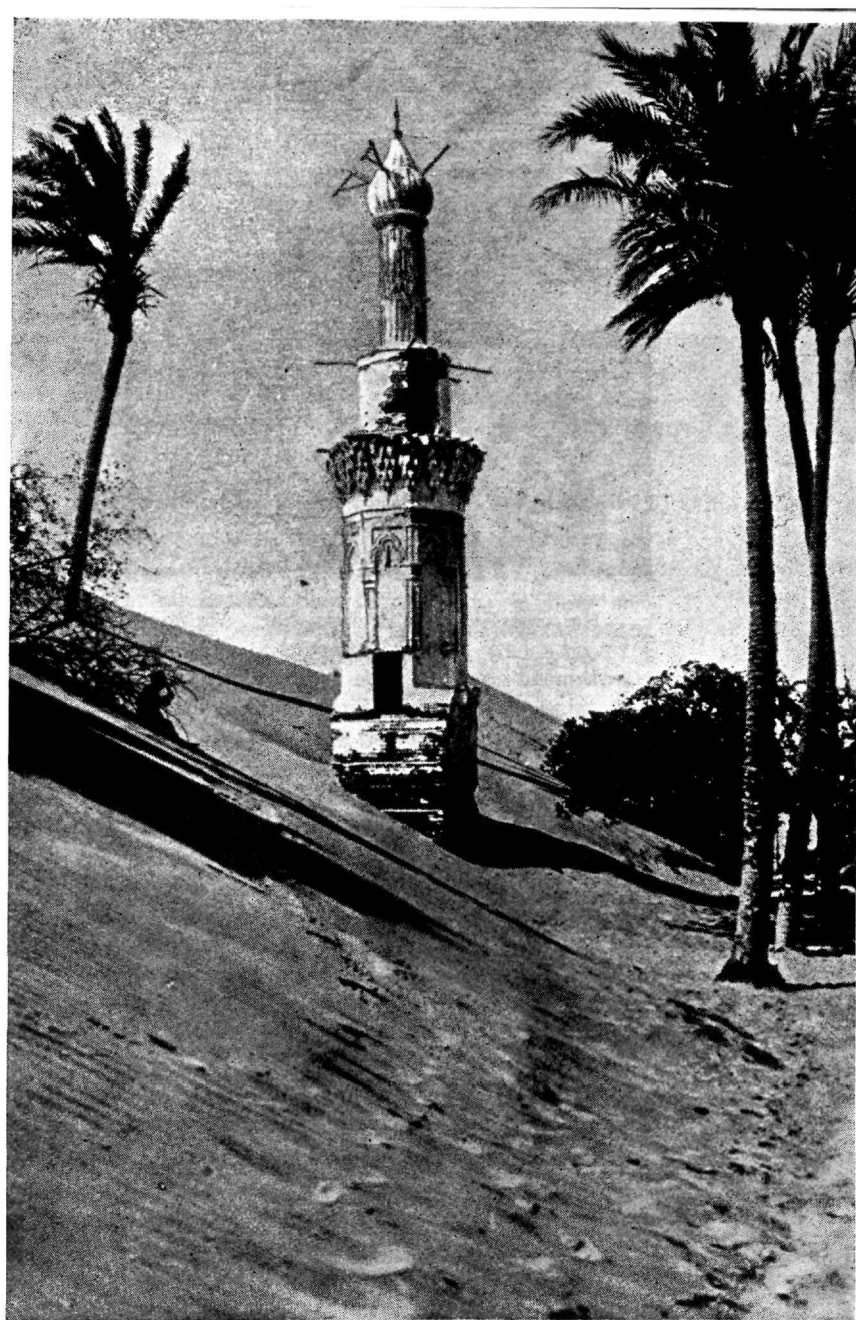
Itaalia-Abessiinia sõda on lõppenuks kuulutatud. Seitse kuud kestis sõda Aafrikas ametlikult. 2. oktoobril 1935. a. alustas Itaalia vaenulist tegevust ja 2. mail 1936 jättis neegus pealinna Addis Abeba maha ning põgenes maalt.

Raske on teada, kui suurt vastupanu näitasid abessiinlased itaallastele. Võib aga ütelda, et Itaalia ei ole veel täieliselt seisukorra peremees Abessiinias ega ole veel täieliselt võitnud abessiinlasi. Ta on senini okupeerinud umbes $\frac{3}{5}$ Abessiinia pindalast.

Ka on märkimisväärne, et Itaalia ei saavutanud oma edu peamiselt oma sõjaväe edukusega, vaid abessiinlaste äraandlikkusega.

Nagu juba eelmises ülevaates (vaata K. K.! nr. 21 — 1935. a.) tähendatud, koosneb Abessiinia rahvastik paljudest eri rahvustest, kes ei ole sugugi sõbralikud Abessiinia valitsevale amhara rahvale. Paljud feodaalised läksid itaallaste poole üle jne.

Ka praegune neegus, Haile Selassie, pääsis neeguse troonile vägivaldaga, vangistades seadusliku valitseja. Viimasel oli ja on praegugi palju poolehoidjaid, kes siis ka sõjas just erilise innuga ei toetanud neeguse armeed.

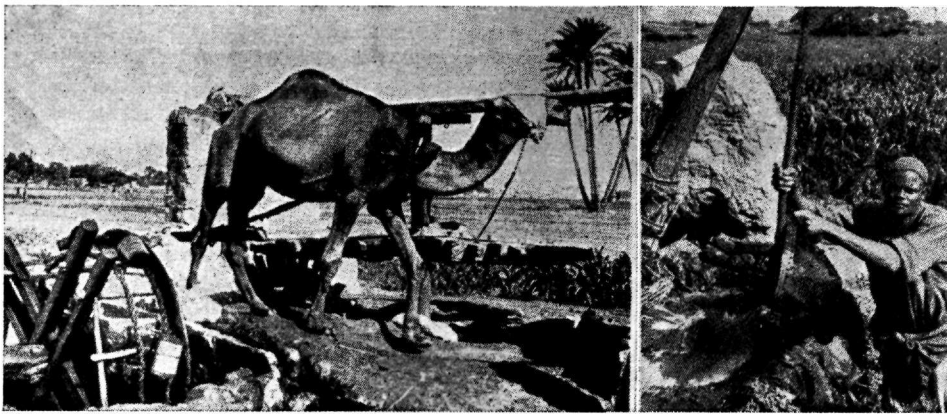
Sahara tungib peale...

Itaalia sõjavägi ei sundinud neegust põgenema. Nagu võib aimata, sündis Abessiinias midagi revolutsioonilise liikumise taolist, ja just see sündmus sundiski neeguse põgenemisele.

Viimased teated kõnelevadki, et kuulsa Meneliku pojapoeg liiguvad 120.000 armeega Addis Abeba poole. Kuivõrd see on tõsi, ei ole teada, aga pole ka mingit alust selles kahelda. Itaallasil tuleb veel palju aega võidelda üksikute abessiinlaste jõukudega.

On aga vaevalt usutav, et Meneliku pojapoeg suudaks korraldada uusi armeesid ja sõda edasi pidada.

Kes aga sai kõige suurema kaotuse osaliseks, see on Rahvasteliit! Ta elab küll edasi, aga sellest hoobist ta enam ei toibu. Kunstlikult üles puhutud ja kasvatatud taim ei ela ju kunagi üle suuri tormi. Mõne Bo-liivia-Uruguai tüüsid ta võib kuidagi lõpetada, kui aga suurused kergivad esile, siis ei taha keegi oma nahka teise eest turule tuua.

Niisutustöid Egiptuses

Rahvasteliidu nõrkuseks on Euroopa vastolud. Prantsuse-Saksa pinevus sundis inglasi leppima paratamatusega. Olles üksi nõrk pidurdama Itaaliat, tuli tal Abessiinia jätta saatuse hooleks.

Õhk oli ilma selletagi Euroopas tulvil elektrit. Rheinimaa remilitariseerimine andis sellest selge tõenduse. Prantsusmaa ei võinud Inglismaad toetada jõuga Itaalia vastu. Ja need ongi põhjused, miks Abessiinia jäi üksi.

Meilgi on sellest kasu. See andis selge tõenduse, et Rahvasteliidu abile ei maksa rajada mingit lootust. Et oma olemasolu kindlustada, on vaja hoolt kanda oma sõjaväe eest. Omades hea sõjaväe on riigil kaalu! Ka inglased said targemaks. Nad leidsid, et nende sõjajõud on nõrgad, ja kohe hakati pallavikuliselt suurendama oma sõjajõude.

Abessiinia muutudes Itaalia asumaaks tõuseb viimane maailma juhtivate suurriikide etteotsa.

Kui Mussolini peab kinni ühes oma kõnes väljendatud mõttest — hävitada Suur-Briti maailmariik — siis Abessiinia kaudu on selleks kõige õigem tee.

Abessiiniast saab ta toitu, sõdureid ja maa-põuevarasid, siit on kerge hävitada Egiptust ja vallutada Suudani.

Egiptuse elusoon Niilus saab oma rikkaliku veetagavara Tana järvest, kuid pole kuigi raske juhtida Tana järve vett mujale. Kui see sünnib, siis neelab Sahara kõrb Egiptuse. Viimane elab ju ainult Niiluse tõttu. Sahara tungib järjest peale. Keeb visa võitlus liiva ja inimeste vahel. Vesi on siin inimestele abiks. Inglased on Egiptuses rajanud suuri niisutussüsteeme ja muutnud maa viljakaks. Sinise ja Valge Niiluse vahel on hiiglasuured puuvillaistandused. Neid kaotades jääksid paljud inglise vabrikud seisu. See on kõik elulise tähtsusega Inglismaale.

Loomulikult häirib Itaalia edu inglasi. Ei tea, mis kavavad neil on selleks, et säilitada oma ülevõimu maailmas. On iseendastki mõista, et inglased ei loobu vabatahtlikult oma haldusist. Seega seisame hädaohtliku ajastu lävel. Vana maailm on täis ülikeerulisi probleeme ja keegi ei oska ette arvata nende lahendusi.

Muidugi püütakse leida neile küsimusile rahulikku lahendust, kuid kui muidu enam kokkuleppele ei saa, üks siis otsusta jõud alati õiguse.

Egiptuse ja Inglise koostöö on teada, kuid paljud egiptlased vihkavad inglasi ja järjest kostab hääli vastuhakust ja loosungeist „Maha inglaste eestkostmine!“.

Agakas Itaalia eestkostmise all on neil parem, see on isegi. Noor-egiptlased võivad aga toetada itaallasi võitluses Inglismaaga. Pealegi on ju Itaalia Liibüa ja Kurenayka asumaad Egiptuse naabrid...

Juba Itaalia-Abessiinia sõja alates korraldati Egiptuse-Liibüa piiril kaitset. Selle peapunkt asub kolmnurgas Mersa Matruch, Siva oas ja Itaalia-Liibüa piir. See kindlustatud ala ei hõlbusta Egiptuse ja Inglise sõjavägedele Niiluse orgu kaitsta mitte üksnes läänest, vaid ka lõuna poolt, sest ta asub flankerivalt ees lõunasse kulgevale kõrvele.

Kolmnurgas Vahemeri, Siva oas ja Itaalia piir on juba kuid maksmas kõva liiklemise keeld. Siin on tehtud suuri kindlustustöid, 77 päevaga ehitati 77 kilomeetri pikkune harutee Aleksandriasse viivale raudteele juure. Seati korda 1000 meetri pikkune maa-alune veekanaalivõrk. See kanaalide süsteem on pärit veel Rooma riigi päevilt ja alles nüüd sõjaaegne sundis neid korda seadma. See oli vajaline selleks, et sõjaväele muretseda magedat vett.

Mersa Matruch oli vaikne, pisike suvituskoht, kuid nüüd on ta üle öö muutunud tähtsaks linnaks-kindluseks. Kilomeetrite viisi on ehitatud moodsaid kindlustusvõid ümber linna. Kaevikud, vallid, kuulipildujate pesad, okasaiad vahelduvad üksteisega. Vanad rooma-aegsed kivvi raiutud kalmud on muudetud kindlustuse süsteemiks. Ka on siia koondatud määratud sõjamoona-laod. Et aga pinevust mitte suurendada, ei ole siia sõjavägesid koondatud. Ainult niipalju on siin egiptuse ja inglise sõdureid, kuipalju neid varustuse ja kindlustuste valveks ja korrashoiuks on vaja.

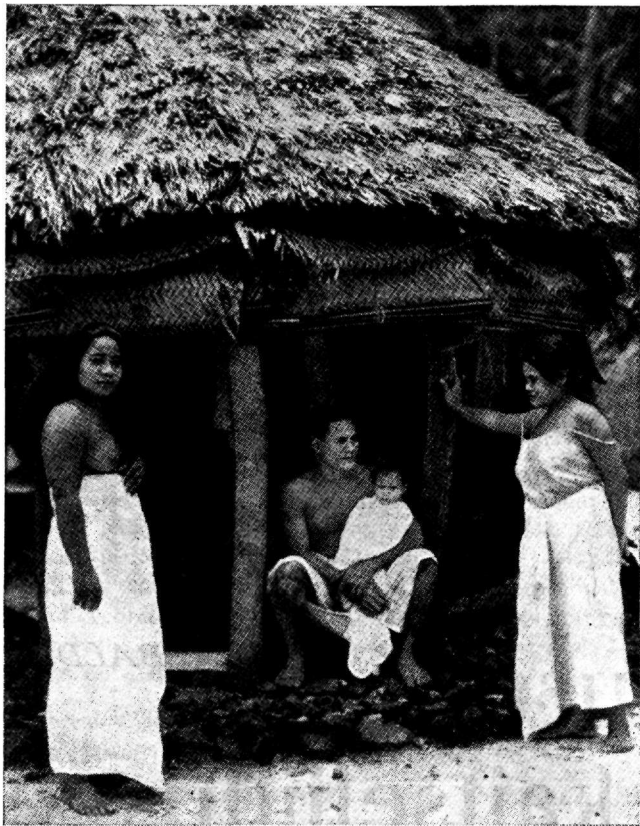
Kõik need sammud on tingitud Itaalia-Abessiinia sõjast. Itaalia-Abessiinia sõja tagajärgi on raske enustada, igatahes toob ta suuri muudatusi riikide vahelistesse suhetesse.

A. H.

MANDAATMAAD

Tihti läbib ajalehti teade mandaatvalitsuste ja maade üle. Et pakkuda selgust selles küsimuses, toome ülevaate mandaatmaadest ja nende liikidest.

Maailmasõja lõppedes kaotas Saksamaa oma asumaad ja need just peamiselt moodustavad need man-

C mandaadi all oleva Samoa saare perekond ja maja

daatmaad. Sellele lisaks tulevad veel Türgi riigist eraldatud maa-alad.

Mandaatide süsteem jaguneb kolme järku: A, B ja C.

A mandaat tähendab seda, et kohalikel elanikel on omavalitsus ja nad kuuluvad mõne suurriigi ülemvalitsuse ja kaitse alla.

1919. aastal koosnes mandaat A järgmiselt:

Irak — 2,9 miljonit elanikku — kuulus Inglise ülemvalitsuse alla. Palestiina koos Taga-Jordaniga — 1,1 miljoni elanikuga — ka Inglise ülemvalitsuse alla. Süüria — 2,1 miljonit elanikku — Prantsuse ülemvalitsuse alla.

Need maad kuulusid enne maailmasõda Türgi riigile.

B mandaat ei näe ette päriselanike täielist omavalitsust, valitsetakse hooldajate poolt, kusjuures ei

tohi päriselanikke sõjaväkke võtta ega neile korraldada sõjalisi õppusi. Siia kuuluvad: Tanganyika — 4,4 miljoni elanikuga — Inglismaale; Ruanda — 3,5 milj. elanikuga — Belgiale, Togo — 180.000 elanikuga — Inglismaale ja Togo — 750.000 elanikuga Prantsusmaale; Kamerun — 700.000 elanikuga — Inglismaale ja Kamerun — 1,9 milj. elanikuga — Prantsusmaale.

C mandaat annab mandaadisaja riigile õiguse valitsemist korraldada oma äranägemise ja oma seaduste järgi ja ka päriselanikke ei või sõjaväkke võtta. Need maad on: endine Saksa Kagu-Aafrika — 2,5 miljoni elanikuga — Lõuna-Aafrika dominioni valitsuse all; Ida-Samoa — 30.000 elanikuga — Uue-Meremaa dominioni valitsuse alla; Nauru — 2000 elanikuga — Inglismaale; Uus-Guinea — 400.000 elanikuga — Austraalia dominioni külge; Vaikses Ookeanis asuv Lõunamere saarestik — 50.000 elanikuga — Jaapanile.

Need endised Türgi ja Saksamaa maa-alad, umbes 13½ miljonit km², 18-miljonilise elanikkonnaga jagati 14 ossa, milledest 9 langes Briti maailmariigi eestkostmise alla.

Neist 14 eestkostmise all olevast maa-alast on ainult üks vabanenud eestkostmise alt. 1932. aastal Irak muutus iseseisvaks, rippumatuks kuningriigiks. Teised on veel senini Rahvasteliidu valve ja Rahvasteliidu poolt kinnitatud riikide valitsemise ja kaitse all.

Rahvasteliit moodustas mandaatkomisjoni, kes valvab seadusepärase valitsemise ja hoolitsemise järele. See komisjon koosneb nelja mandaadisaja riigi, Inglise, Prantsuse, Belgia ja Jaapani, esindajaist. Jaapan on küll vahepeal Rahvasteliidust lahkunud, aga oma eestkostmisest saarte suhtes ei ole ta loobunud. Peale nende riikide esindajate kuulub mandaatkomisjoni veel

Nii haritakse Tanganyikas põldu

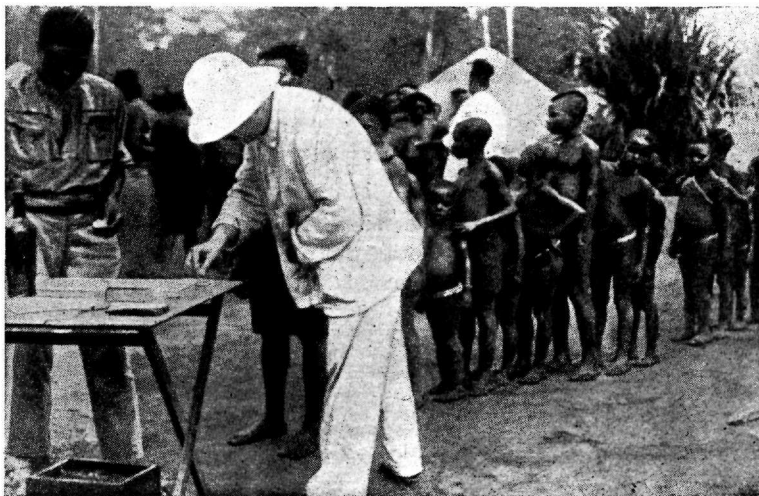
üks rahvusvahelise tööliste organisatsiooni esindaja. Praegu on seks esindajaks inglane. Ka Itaalia, Hollandi, Hispaania, Portugali ja Norra esindajad kuuluvad mandaatkomisjoni.

See komisjoni järelevalve seisab ainult aruande läbivaatamises. Iga hooldaja riik ja valitsus esitab iga mandaatmaa üle igal aastal komisjonile aruande, ja see aruanne on ka ainuke materjal, mis komisjonil on kasutada.

Kuid on ette tulnud nii mõnesidki kõrvalekaldumisi. Mandaadi saades loodi teatavad põhilaused, mille põhjal hooldamine ja valitsemine pidi teostatama. Nii liideti Tanganyika tolliumiooni naabruses olevate Inglise asumaadega. Togo ja Kameruni valitsemine on antud lähimate kolooniate valitsuse kätte. Belgia mandaatosa valitsemine sünib samuti Belgia Kongo valitsuse kaudu.

On aga arvata, et mandaatmaade küsimus ei ole veel lõplikult lahendatud. Hiljuti alles Inglise varakantsler Neville Chamberlain ütles alamkojas, et tuleb teha vahet briti kolooniate ja mandaatmaade vahel. Mandaatmaad näivad ainult pealiskaudselt olevat Inglise riigi osad.

On vahest vilksatanud sõnumeid, nagu antaks Saksamaale ta asumaad tagasi. Kas kõik, on iseküsimus, kuid arvata võib, et Saksamaa nõudele, kui ta selle esitab, tuleb vastu tulla.

B mandaadi all oleva Kameruni neegrite lastele tehakse kaitseüstimisi

Parem on loobuda vabatahtlikult mõnest mandaadist kui sõda soetada. Saksamaa vajab oma hiiglatööstusele toormaterjaali. Puuvill on ju tekstiiltööstuses hädavajaline.

Millal need küsimused kaalumisele tulevad, on iseküsimus, kuid et Saksamaa ihkab oma asumaid tagasi, on enam kui selge.

Kehalise kasvatus korraldamisest kaitseliidus

A. BALDER

Kui heidame pilgu kaasaja rahvaste ellu, siis võime kõikjal tähele panna sportliku liikumise — rahva kehalise kasvatus — arenemist ja tõusu. Paljudes riikides on riik ise rahva kehalise kasvatus arendamise võtnud enda juhtimisele ja on selle seadusega kindlaks määranud. Riikide poolt on ellu kutsutud kehalise kasvatus õpetajate instituudid ja koolid, kus tulevased spordi elu juhid õpivad füüsilise kasvatus kunsti saladusi, riigi kulul on rakendatud ametisse kehalise kasvatus instruktorid; riigi ja omavalitsuste ühiseil ettevõtteil ehitatakse staadione, võimlaid, spordihooneid; koolides on kehaline kasvatus teiste õppeainete seas tõstetud tähtsamale kohale; soodustatakse ja õhutatakse spordiselt-side asutamist, keda riik toetab. Ajalehed ja ajakirjad pühendavad artikleid sportlikule liikumisele, avaldavad uurimistöid kehalise kasvatus alalt, annavad ülevaateid võistlustest ja spordisaavutustest, toovad sporditegelaste pilte, raadioringhäälingud annavad raadio teel edasi

võistluste ja sporditeateid, ja neid teateid oodatakse ka kaugeimates maanurkades pinevusega. Sportlik tegevus on kujunemas üheks tähtsaimaks rahva eluavalduks. On isegi maid, kus sport on kujunemas rahva kombeks, rahva igapäevaseks elu tarviduseks. Kõik see näitab spordi tähtsuse õiget hindamist, kehalise kasvatus tähtsusest arusaamise süvenemist. On ju sport üheks tähtsaimaks abinõuks rahva kehalise tubliduse arendamisel, samuti ka rahva sotsiaalkasvatuse alal, sest inimese tervis, ta heaolu, inimese võimed olenevad ta kehalisest tublidusest. Sport — kehaline kasvatus — teeb muskulatuuri ja südame tugevaks, karastab närve ja arendab vereringjooksu. Peab aga hoidma ülepingutuste, ületreenimise eest, mis toob kahju südame-tegevusele, vereringjooksule ja ka närvidele.

Milles seisab nii tähtsa tegevuse kui spordiala sisu ja eesmärk kaitseliidus? Milliseid spordialasid ja kui suurel määral neid harrastada kaitseliidus?

Neile küsimusile vastuseid leides lähtume kaitseliidu põhikirjast, mis määrab kaitseliidu eesmärgi ja ülesanded. Põhikirja järgi on kaitseliit kodanike vabatahtlik omakaitse organisatsioon, mille tähtsaimaks ülesandeks on: oma liikmeile sõjalise õpetuse ja kasvatuses andmine ja oma liikmete kehalise kasvatuses arendamine. Kaitseliidu ülesannete kohaselt ka sportlik tegevus kaitseliidus, kui vabatahtlikus riigikaitse organisatsioonis, peab olema tihedasti seotud nende tegevusaladega, mis arendavad kaitseliitlast tugevaks, terveks, osavaks ja julgeks riigikaitsejaks (kodukaitsjaks).

See saavutatakse sõjalise iseloomuga spordi harustamisega. Teisest küljest üksikvõitleja edukas tegevus riigikaitse väerindel või siseriigis on tervisest, ta individuaalseist võimeist, vastupidavusest, osavusest, mitmekülgsest kehalisest arenemisest, nobedusest jne. Need omadused inimeses arenevad kergejõustiku, võimlemise ja teiste kehalise kasvatuses harjutustega. Kolmandaks, sportlik tegevus kaitseliidus peab haarama võimalikult rohkem kaitseliidu liikmeid, haarama laiemaid masse, seepärast ei või tegevus koonuda üksikuisse kohtadesse rekordsportlaste ja rekordalade juure, mille all võiks kannatada massiline sportimine. Ja neljandaks, et sportlik tegevus omab üli-tähtsa koha rahva elus, siis kaitseliit, kui laialdane kodanike vabatahtlik organisatsioon, ei saa siin mädgida pealtvaataja osa, vaid peab käed külge lööma ja kaasa aitama kehakultuuri levimisele ja arenemisele Eestis. Niisiis kaitseliidus peab esimesel kohal seisma sõjalise iseloomuga sport ja suusatamine. Sõjalise spordi harrastamisega peab käima kaasas kergejõustik. Teised spordialad — võimlemine, ujumine, mängud, raskejõustik jne. — võiksid leida harrastamist seal, kus selleks on olemas kohapealsed võimalused.

Kuidas harrastada sporti kaitseliidus? Siin on kaks viisi:

1. kaitseliitlaste süstemaatiline võimlemine ja kergejõustiku, mängude, ujumise ja teiste spordialade harrastamine oma tervise ja kehalise tubliduse arendamiseks ning säilitamiseks;

2. kaitseliitlaste mitmekülgne ja püsiv ettevalmistamine sportlikeks võistlusteks alatiste harjutuste ja treeninguga.

Esimene sportimisviis nõuab spordiharrastajalt kindlat iseloomu, suurt tahtet ja püsivust, muidu harjutused muutuvad juhuslikeks, poolikuiks ega täida eesmärgi.

Teise sportimisviisi juures on ergutavaks abinõuks võistlused. Võistlused tõmbavad kaasa nii üksikut kodanikku individuaalselt kui ka massi. Võistlused toovad elevust ja huvi asja vastu ja tõukavad seega iga osavõtja spordiharrastamisele, võistluste vabatahtlikule ettevalmistamisele. Nii kujuneb aegade jooksul võistlustest osavõtjale oma kehalise tubliduse eest hoolitsemine ning enda „vormis hoidmine“ harjumuseks, igapäevaseks tarviduseks. Missugused spordialad on võetud võistluste kavadesse, seesugused leiavad ka har-

rastamist kaitseliidu üksuste ja üksikute kaitseliitlaste juures. Võistlused on seega tähtsaimaks teguriks kaitseliidu kehalise kasvatuses tegevuse suuna määramisel ja arenemisel. Määrates sportlike võistluste kavade määrime ka kehalise kasvatuses suuna ja iseloomu kaitseliidus. Võistluste kavade koostamisel peame seda silmas pidama.

Missugused üksikud spordialad võtta kaitseliidu tegevusse ja võistluste kavadesse, et need vastaksid kaitseliidu kehakasvatuse tegevuse eesmärgile?

Kaitseliidu senine kehalise kasvatuses tegevus on paisatud liigagi laiale, kipub mõnes kohas kujunema laialdaseks spordiseltside tegevuseks. See tuleb ette neis üksustes, kus tegutsevad energilised spordiklubid. Kuigi sellane tegevus on kasuks Eesti kehakultuuri arenemisele, on sel siiski ka varjukülgi. Harrastatakse kergejõustikku ja teisi spordialasid, kuna sõjalise iseloomuga harjutused jäävad aja ja jõu puudusel tagaplaanile. Peame spordialasid kaitseliidus piirama, milliseid me tahame näha esikohal kohustuslike spordialadena ja millised peame jätma teisele, kolmandale kohale. Esimeste spordialade harrastamist tuleb soodustada ja suurema energiaga juhtida, kuna teised alad jääksid kõrvalisele kohale ja neid harrastatakse kohalike võimaluste piires.

Kohustuslikeks spordialadeks peaksid olema:

1. Sõjalise iseloomuga sport:

- sõjaline kolmevõistlus — jooks, laskmine ja granaadivise;
- jalarännak;
- jalgrattarännak;
- orienteerumine.

2. Suusatamine:

- 18 km suusatamine laskmisega (patrull- ja individuaalalad);
- 18 km suusatamine;
- 30 km suusatamine;
- 4 × 10 km teatesuusatamine;
- 10 km vanemate kaitseliitlaste suusatamine;
- noorte kotkaste ja naiskodukaitses suusatamine;
- 5 km suusatamine % võistlusena 18—35-aastastele kaitseliitlastele.

3. Kergejõustik.

- viievõistlus (100 ja 1500 m jooksud, kõrgushüpe, kuulitõuge, odavise);
- 3 km murdmaajooks % võistlusena.

Vabal soovil harrastatavateks spordialadeks jääksid:

1. mängud (võrk- ja pesapall);
2. võimlemine;
3. kergejõustiku harjutused, mis pole viievõistluse aladeks;
4. raskejõustik;
5. ujumine.

Kaitseliidu sportlikud võistlused.

7

Peastaap korraldab:

Kavas kõik kohustusli-
kud alad

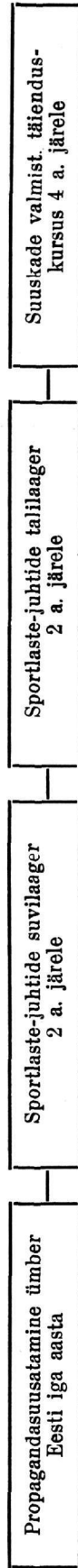
18 km patrullsuusatamine
18 " suusatamine
30 "

4x10 km teatesuusatamine
10 km vanade suusatamine
Naiskodukaitse ja noorte kot-
kaste suusatamine

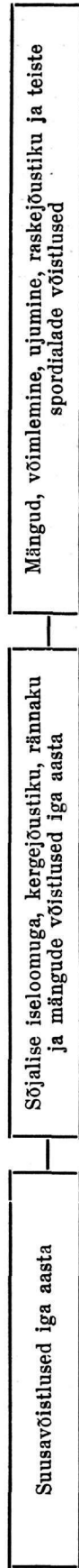
Jalarännak
Jalgrattarännak

Sõjaline kolmevõistlus
Orienteerumisvõistlus
Kergejõustiku viievõistlus
Võrkpall
Pesapall

Greeka-Rooma maadlus
Tõstmine

Malevad korraldavad:

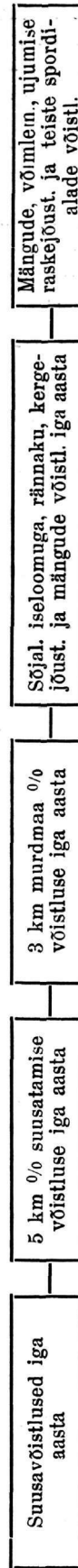

18 km patrullsuusat., 18 km suusat.,
10 km suusat., naiskodukaitse ja
noorte kotkaste suusatamine

Sõjaline kolmevõistlus
Orienteerumisvõistlus
Kergejõustiku viievõistlus
Jalarännak
Jalgrattarännak

Kohalike võimaluste kohaselt

Malevkonnad ja neile vastavad üksused korraldavad

18 km patrullsuusat., 18 km
suusat., 10 km suusata-
mine, naiskoduk. ja noorte
kotchaste suusatamine.

18-35-aastaste kaitseliit-
laste

Sõjaline kolmevõistlus
Orienteerumisvõistlus

Kergejõustiku viievõistlus
Jalarännak (individuaalalal)
Jalgrattarännak (individuaalalal)

Kohalike võimaluste kohaselt

Peatudes pikemalt kohustuslike alade juures näeme, et need on juba kaitseliidus harrastamisel; tarvis on neid veel seniste kogemuste põhjal täpsustada. Sõjaline kolmevõistlus haarab tegevusi, mis tulevad esile lähedase maa võistluses.

Tähtsa koha omab sõjalises spordis rännak, kuid rännakute organiseerimiseks ja läbiviimiseks peame veel omandama kogemusi, peame toimetama uurimisi. Üleriiklikus ulatuses on korraldatud kaks korda kahepäevased jalarännakvõistlused. Need on aga kujunenud üksikult ettevalmistatud jagude rekordvõistlusiks, kiirmarsivõistlusiks. Pärast võistlusi on paljud võistlusist osavõtjad pidanud ravima oma jalgu ja tervist. Masse ei ole need rännakvõistlused suutnud kaasa tõmmata. Peame tõstma huvi massilise rännakspordi vastu. Siin peame tööd algama noorema generatsiooni — noorte kottaste — juures. Kui Saksamaal rännakspor on hoogu võtnud ja noored kaitsevärke astudes ilma pingutuseta ja raskuseta teevad läbi 30 km rännaku, siis on see tähelepanu ja töö vili, mis on osaks saanud rännakspordile Saksamaal.

Ka orienteerumisvõistluses ei tarvitse meie sportlasil taga ajada niivõrd kiiret jooksmist kui täpset kaardi tundmist ja osavat orienteerumist maastikul, nii päeval kui ka öösi.

Suusatamise alal harrastatakse meil peaaegu kõiki alasid, muudatusi on tarvis teha patrullsuusatamises laskmisega. Patrullsuusatamine meie võistlustel on kujunemas kiirsuusatamiseks, kuna meeskonna jõu säilitamisele ja laskmisele patrulli juhid on pöörnud vähe tähelepanu. Patrullsuusatamine koosneb kolmest osast: suusatamine kuni laskmiseni, laskmine ja suusatamine pärast laskmist. Esimese osa peab patrull täitma värskena, suusavarustust rikkumata. See on patrulli tegevus rännakul või luurel kuni vaenlase kohtamiseni. Võistluse määrusis määratakse maa ja minimaalne aeg, mille jooksul patrull selle maa peab läbistama. Läbis tabki patrull selle maa kiiremini kui ette nähtud, siiski see talle edupunkte ei anna. Teine osa — laskmine, kus tabamused annavad edupunkte ja „loeb aeg“. Kolmas osa — suusatamine pärast laskmist. See on tege-

vus pärast vaenlasega kohtamist, kus nobedus mängib suurt osa. Võistluse selles osas „loeb aeg“ täies ulatuses.

Uue alana on suusatamisse tarvis võtta %-suusatamine, kus üksus peab võimalikult rohkem oma 18—35-aastasi mehe suuskadele panema ja maksimaalse (mitte üle jõu käiva) aja jooksul võistlusmaa katma. See on massivõistlus, umbes sarnane sõjapüssi karikavõistlusele. 5 km %-suusatamise ehk karikasuusatamise võib ka ühendada ühe või teise tegevusalaga kaitseliidu üksuses.

Kergejõustiku viievõistlusis esinevad alad, mis arendavad inimest mitmekülgsest ega tohi sünnitada raskusi nende harrastamises. Raskusi võib vaid tekitada odavise odade kalliduse tõttu.

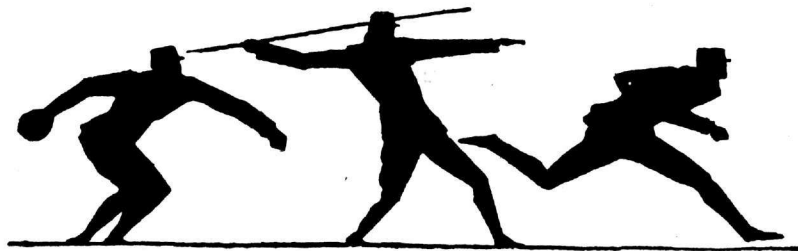
3 km murdmaajooks on mõeldud jällegi massivõistlusena, kus üksus peab võimalikult rohkem oma 18—35-aastasi kaitseliitlasi välja maastikule tooma ja maksimaalse aja jooksul 3 km läbi käima. Murdmaajooksu võistlus viiakse läbi kevadel. Murdmaajooksu võistlus on analoogiline 5 km suusatamise % võistlustele.

Jäeb veel kindlaks määrata, missugune üksus missugused võistlused läbi viib, et kõik võistlused oleksid aja ja võistluste tingimuste kohaselt süstematiseeritud. Kaitseliidu võistlustest annab pildi artikli lõpus ära toodud tabel.

Suuremateks võistlusteks on kaitseliidupäeva võistlused, mida võiks korraldada iga viie aasta järele. Kaitseliidupäeva vaheaastail võiksid aset leida kordamööda 2—3 aasta järele sõjalise iseloomuga kergejõustiku, rännaku, mängude ja ka raskejõustiku võistlused.

Üleriiklikult kõigil võistlusaladel 5 aastat vahet pidada oleks liiga pikk aeg ja selle pika vaheaja jooksul võiks sportlik tegevus malevais ja kaitseliidu üksustes kannatada.

Kaitseliidu malevkondade võistlused võiksid olla malevkondade vahelised ja neid võiks korraldada iga aasta ise kohas. Miime üksuse vahelised võistlused oleksid rohkem populaarsed ja ka pinevamad.

Merekaitse ja mootor-torpeedopaadid

Eesti on mereriik. Meie merepiiri pikkus on 1700-kilomeetrit. Pealegi asub meie kodu rahvusvaheliste „tõmbetuulte“ käes. Kord tormavad „tuuled“ itta, kord läände. Et varjata oma kodu „vaenuliste tuulte“ eest, peame omama tugeva riigikaitse. Maapiir on meil varustatud looduslike kaitsetega, mis kergendavad selle kaitset. Pealegi on meil kaitsevägi ja ka kaitseliit suutelised tõrjuma vaenulisi jõuke tagasi. Selles suunas tehakse kõik, mis meie riigi võimuses, ja alatasa tugevnevad ja täienevad kaitsejõud.

Merepiir on meie valulaps. Ta ääretu pikkus üha raskendab rannakaitset. Meie kaitselaevastik ei ole nimetamisväärnegi. Oleme ses suhtes senini kõigist oma naabreist nõrgemad. Aga ka siin korraldatakse ja suurendatakse merekaitset. Kaitseliidu juure loodi merekaitseliidu osad. Hiljutine allveelaevastiku korjandus andis lootetust paremaid tulemusi. See kõik tõestab, et rahval on terve arusaamine merekaitse tarvilisusest ja et ta on valmis seks kulusid kandma.

Tekib küsimus, missugused peaksid olema meie rannakaitse vahendid. On selge, et meie rahva kandejõud ei küüni moodsate lahingulaevade muretsemiseks. Mõni üksik miinipaati ja allveelaev ei taga veel ranna julgeolekut. Kõne alla võiksid tulla aga kiir-mootor-torpeedopaadid. See liik merejõudude üksusi tekkis alles maailmasõja päevil ja suurim osa Inglise MTP ehk C. M. B. (coastal motor boat) sai valmis 1918. a., seega sõja lõpul. Seepärast muidugi ei jõutud veel küllaldaselt selgitada kõiki nende häid omadusi. Kui meenutame MTK-ide tegevust Flandria rannikul ning isegi vabadussõjaaegset inglaste rünnakut Kroonlinnale, siis ilmneb nende suur praktiline tähtsus meresõjas. Mitte üksnes kodu rannikul ei opereerinud inglased MTP-ega, neil oli sääraseid paate Valge ja isegi Kaspia meres ja kõikjal evisid nad edu. Inglise eeskujul ehitas Itaalia ka endale neid ja seal kandsid nad nimetust MAS (motorbarche anti sommergibili). 1918. a. hävitas üks Itaalia MAS Aadria meres 24.000-tonnilise Austria lahingulaeva „St. Idzvani“.

Ilmneb, et mootor-torpeedopaadid on esmajärgulised rünnakuüksused — seega täidavad nad rannakaitse ülesandeid võrratult, sest tõhusaim kaitse on rünnata vaenlast!! Allveelaevad, mootor-torpeedopaadid ja hävitajad (destroyerid) on ainukesed meie kandejõu kohased rannakaitse vahendid. Nendega oleme suutelised neid atakeerivat tugevajõulist vaenlase laevastikku oma rannikust hoidma eemal. Mida peaksime siis endile muretsema peale olemasolevate ja ehitatavate üksuste?! Mootor-torpeedopaadid võivad edukalt astuda võitlusse allveelaevadega, rünnates neid sügavuspommidega, levitada suitsukatet, teostada luuret, luua kiiret sidet merekindluste piirkonnas jne. Nende lahinguvõime pole sugugi väiksem hävitajate omast. Teada on, et uemat tüüpi Prantsuse ja Itaalia MTP-ide või „veesaanide“, nagu neid veel nimetatakse, kiirus on nii suur, et ükski

kahuri mürsk ei ole suuteline neid tabama, kui mitte arvestada mõnd juhuslikku tabamist, mis aga ka ei ole kuigi tõenäoline. Välismaail peetakse neid paate kõige ohtlikumaks meresõjalisiks üksiksiks, Nagu ajalehtedest teada, ehitab Jaapan endale isegi ühemehelisi paate-torpeedosid. MTP-ide väiksus, suur kiirus, manööverdamise lihtsus ja suure löhkevõimega, kõike hukav torpeedo on argumentid, mis panevad mõtlema, kumb tuleb võitjaks, kas MTP või suur kohmakas lahingulaev. Siin ei päästa lahingulaeva ta soomus ega võimsad kahurid. Suure lahingulaeva ründamiseks ja hävitamiseks oleks vaja mitut MTP-i. Siis ei oleks ka kahtlust rünnaku edus. MTP-ide taktika eskaadrikses lahingus on sarnane hävitajate omale. Tuleb teatud kurssi nurga all vaenlasele läheneda ja ühteaegu parajast kaugusest viimast torpeedotada. Paadid omavad hävitajaist umbes 20 slm. suurema kiiruse. See kiiruse ülekaal tagab neile kiirema lähenemise vaenlasele ja see omakorda — suurema tabamise võimaluse. Oletame, et halvemal juhul mõnigi neist hukkub, kuid see kaotus on tühine hävitaja kaotuse kõrval. Moodne hävitaja maksab umbes nii palju kui 10—12 MTP-i kokku. Ka vaenlase laevastiku jälitamisel tuleb eelistada MTP-e hävitajaile. MTP-id võivad isegi vaenlase hävitajate kaitseliinist läbi murda ja rünnata vaenlase suurimaid lahingulaevu. Hävitajaile on aga säärase ülesanne peaaegu lahendamatu. Suure märklaua tõttu vaenlase kuulidele purustatakse nad vaenlase peajõudude kahurite tulega enne kui nad ise torpeedotamise kaugusele jõuavadki. Seega MTP-id võivad teatud olukordades edukalt täita hävitajate ülesandeid, vahest neid koguni ületades. Ka võivad nad käsikäes töötada õhujõududega, missugune koostöö muidugi suurendab nende lahinguväärtust ja saavutust. Ka inglased Kroonlinna rannikul 1918. aastal kooskõlastasid lennukite ja paatide tegevuse, mille tagajärjel mitu vene lahingulaeva purustati. MTP-id on ideaalsed kaitsevahendid. Ükski sõjalaeva tüüp ei ole nende eest kaitstud. Meeskondade väljaõppeks on nad ka kohased, olgu see navigatsiooni, merepraktika või lahingulise vilumuse omandamiseks. Nendega mereõppusi sooritades kasvab tunduvalt meeskondade väljaõppe tase. Meie lähimad naabrid — Soome ja Nõukogude Vene — on hinnanud nende suurt tähtsust ja on juba endile soetanud MTP-te. Oleks ideaalne, kui meie merekaitseliit jõuaks endale soetada mõned MTP-id. Merejõud peaksid seda ju ilmtingimata tegema, kuid meie merejõudude baas on ikkagi Tallinn. Kui aga kaitseliidul oleksid MTP-id, siis need peaksid asuma kusagil rannas ja oleksid siis alati käepärast, kui vaenlane peaks ootamata ilmuma. Tulevikusõda algab igatahes üllatusega!

Lõpuks olgu tähendatud, et moodsa kaitselaevastiku soetamisel tuleb pidada silmas seda, et leitaks meie oludele sobivaim tüüp. Tüüpe on palju. Kohase tüübi valikust oleneb merekaitse tõhusus.

G. B.

Kaitseliidu sanitaarpealikute gaasikaitsekursused

Kaitseliidu peastaap korraldas Tallinnas Tallinna maleva õppesaalis 2. ja 3. mail kaitseliidu sanitaarpealikute gaasikaitsekursuse. Kursusele lubati tulla ainult kaitseliidu sanitaarpealikuid-arste. Kursusest osavõtu ajal oli ülalpidamine ja korter igapäev oma algatusel ja kulul. Ainult sõit Tallinna ja tagasi oli tasuta. Kursusele andis üles 83 arsti, Kursusele ilmus ja sellest võttis osa 66 arsti.

Kursuse korraldamiseks olid avaldanud soovi mitmed arstid, et saada teada ja omandada ülevaadet kaasajal kasutamisel olevatest lahingugaasidest, nende tarvitamise viisidest lahinguis ja ka gaasitatute ravimisest.

Osavõtjaid kaitseliidu sanitaarpealikute kursusest

Kursuse korraldamise võttis enda peale kaitseliidu sanitaarala juhataja san.-kindralmajor A. Lossmann. Tema leppis ka kokku lektoritega, kes gaasikaitsekursusel sanitaarpealikuile loenguid pidasid. Kursuse lektoreiks olid palutud Tartu ülikooli professor V. Vadi, kaitseväe tervishoiuvalitsuse ülem sanitaarkolonel M. Jervan, kaitseväe keskhaiglast san.-kapten R. Tuisk ja inseneriväe inspektorist gaasikaitse juhataja cand. chem. D. Buxhoevden.

Kursuse kestus oli tundides: 2. mail — 9 tundi ja 3. mail — 5 tundi. Kursuse avas kaitseliidu ülem

kindral J. Orasmaa. Oma kõnes toonitas ta vajadust praegusel ajal osata organiseerida gaasikaitset niihästi sisemaal kui ka lahinguväljal, et õigeaegselt hoida ära suuri õnnetusi ja ka ennast kaitsta gaaside eest, et tunda gaaside omadusi ja osata ka ravida gaasitatuid. Eriti palju võib tulla tegemist arstidel seljataguses rajoonis, kus gaasikaitsekorraldus on veel välja arenemata ja kus selle tõttu võib esineda massilisi mürgitamisi. Ta soovitas kõigile arstidele asja võtta väga tõsiselt ja tõi selleks ette kurbi nähtusi sõjagaasi tarvitamisest praegu lõppemas olevast sõjast.

Professor Vadi esitas mürggaaside toksikoloogiat, kliinikut ja ravi. Tema loengut olid ilmunud kuulama ka kõik Tallinna garnisonis asuvad kaitseväe arstid. Pikemalt peatus härra professor sõjagaaside iseloomutamise juures, klassifitseerides neid nende mürgitusvõime ja omaduste järgi. Samuti esitas ta mürgitatute ravimise käiku.

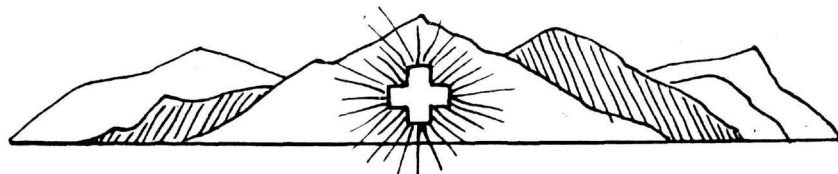
San.-kolonel Jervan esitas sanitaarteenistuse organisatsiooni sõjaajal rindel ja tagalas. Ühtlasi näitas ta ka sõjaaegses pataljonis ja kompaniis olevat sanitaarvarustust.

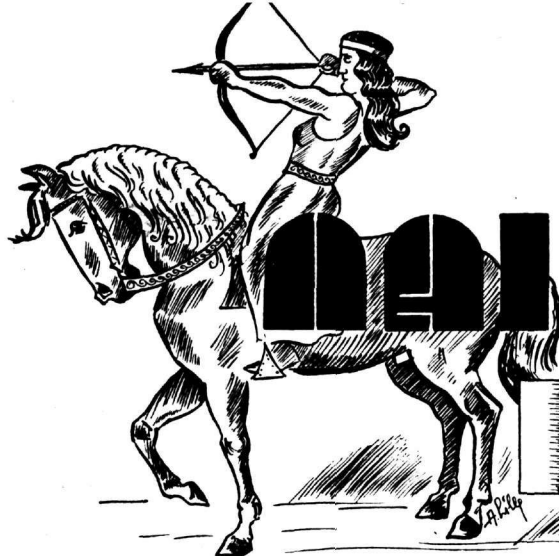
San.-kapten Tuisk esitas gaasitatute abistamist lahinguväljal ja nende transporteerimist ja evakueerimist seljataha.

Härra Buxhoevden esitas andmeid sõjagaaside füüsilistest ja keemilistest omadustest, gaasikaitse põhimõtetest, individuaalse ja kollektiivse gaasikaitse vahenditest. Oma loenguis esitas ta väga veenvalt, missugune hirmus hädaoht peitub sõjagaasides, kui selle vastu kaitsmist pole juba rahuajal õigesti ja küllalt täiuslikult korraldatud. Praktiliselt näitas ta kõiki gaase ja nende kindlaksmääramist keemiliste reaktsioonide abil. Kursusel viibijaid tutvustati ka Punase Risti kollektiivse gaasikaitse varjendiga.

Säärane kursus oli esmakordne ja seepärast suutis ta pakkuda väga palju huvi kuulajaile. Siiski avaldati soovi, et ta oleks võinud leida veel rohkem praktilist käsitamist.

Kursuse lõpul avaldasid paljud soovi osta endale gaasikaitsetorbikud.

TÄNAPÄEVA AMATSOONID

Naine relvaga

Inimkonna ajalugu on olnud sõdade, võitude ja rahulepingute katkematu ahel. Hoolimata moodsast patsifismist, millega nüüdisaja rahvad on läbi imbutatud, jätkuvad sõjad ikkagi ega ole mingit garantiid, et nad tulevikuski vaibuksid.

Ajalugu tunneb loendamatuid juhtumeid, kus veri-seis heitlusis rind rinna kõrval meestega on võidelnud ka naised. Tõsise sangarina, sõduri munder seljas, tormas naine koos meestega lahingumõllu ega põrganud tagasi raskuste ees, mis meestelegi sageli tundusid ületamatuina. Need olid naised, kes ühtaegu suutsid olla sõdur ja — ema.

Maailmasõja päevil kasutati naisi esimesena Inglise sõjaväes. Naised kandsid kõik sõjaraskused nuri-semata ja osutasid väeteenistusse kõigiti kõlvulisteks. Esimene naiskolonel oli daam Londoni paremast seltskonnast, lady Londonderry, tema adjutantiks — miss Haverfield. Inglise naiste eeskujule järgnesid Kanada naised. Pariisiski tekkis üks naiskorpus. Sealseil moerätsepail olid isegi valmis šikkide mundrite kavandid, kuid mundrid jäid siiski millegipärast kandmata. Inglise sõjaväes teenisid naised peamiselt mootorrattureina ja autojuhtidena, kusjuures nende tegevus ei piirdunud ainult tagalaga, vaid ulatus rindel kuni vastase seisukohtadeni.

Eriti palju leidus maailmasõja päevil naisi vene sõjaväes. Paljud naistest langesid vangigi. Põhjus, miks naised astusid hulgaliselt vene sõjaväkke, peitus selles, et nad ei tahtnud jääda meestest lahku. Olu-kord vene külades oli säärane, mis ei lubanud naistel teisiti talitadagi. Nii oli Venemaal juba soodus pind olemas amatsoonide-pataljonide tekkimiseks, nagu näeme-gi neid vene revolutsiooni ajal. Nende pataljonide te-gelikuks ellukutsujaks oli Kerenski. Üks neist pataljo-nidest leidis endale otsa enamlaste kallale tungi ajal Talvapälele. Need, kes seal võitlesid, olid peami-selt ohvitseride naised. Nad täitsid oma kohust vah-vasti. Üldiselt on aga

naiste relvastatud väljaastumine kriisiaja nähtus, millal pääsevad lahti inimese ürginstinktid.

Vanade greeklaste jutu järgi olevat amatsoonide riik kord asunud Krimmi poolsaarel, kuhu amatsoonid olevat tulnud Aasovi mere kaudu. See oli kangelaslik ja uhke rahvas, mis koosnes ainult naisratsureist, kes olid lõpetanud igasuguse läbikäimise meestega.

Aegajalt korraldasid nad röövretki. Mehed, kes langesid nende kätte vanggi, pidid hoolitsema selle eest, et amatsoonide sugu ei lõpeks. Sõna „amatsoon“ tähendab: ilma rinnata.

Kõigil naissõdureil oli parempoolne rind põletatud välja,
et võimaldada lahendamalt käsitada vibu.

Amatsoonide kohta liigub ka teine legend, kus kõ-neldakse, et amatsoonidel olevat olnud abieluasjus oma naaberrahvaga — gargaaridega — vastav leping. Le-pingu kohaselt tõid nad aegajalt gargaaride seast endile mehi, millisest kooselust sündinud tütreid jätsid endile, pojad aga andsid gargaaridele aumehelikult ta-gasi. Paljud õpetlased kinnitavad tänapäeval, et sel jutul olevat teataval määral teaduslikku alust. Va-nasti on tõepoolest olnud suguharusid, kes koosnenud ainult naistest või jälle valitsesid selles suguharus naised.

Naine emana ja preestrina oli suguharude juhiks.

Et see tõepoolest võis olla nii, selles veendume, kui arvestada selleaegseid olusid. Mees sai juhtida kogu oma energia ainult väljaspoole, pidades jahti, et muretseda perekonnale toiduks liha, või oli sunnitud kaitsma vaenlaste vastu oma suguharu elamispiire. Need, kelle hooleks jäi elu sisemine korraldamine kü-las, olid üsna vanad mehed, naised ja lapsed. Kodune käsitöö ja maaharimine, samuti ühiskondlik korraldus, jäi naise hoole. Kõikjal, kus valitses matriarhaat, oli peapreestrinnale ja rahvajuhile abimeheks ja nõuand-jaks ka üks meespealik. Niisugune sise- ja välis-poliitika kooskõlastamine oli sel ajal hädavajaline.

Ajalookirjutaja Tacitus, rääkides vanast Saksa-maast, ütleb, et seal olid naistel suured võimupiirid. Naise vend perekonnas oli mees, kelle sõna maksis kõige enam. Naispreestrite vastu tunti suurt aus-tust. Midagi ei võetud ette neilt nõu küsimata.

Ajalugu tõi aga ühiskonna korraldusse pöörd-e. Naiste võim hakkas vähehaaval raugema. Elunõuded muutusid teisemaks, võim kaldus pikkamööda meeste kätte. Peagi valitsesid mehed igal pool ja nii on see kestnud kuni meiepäevini. Matriarhaadi langus algas juba vana ajaloo algpäevil.

Kaasaja sõdades avaldavad naised end aeg-ajalt jäl-legi üksikute jõupursetena. H. N.

PORI

rügement

Lehekülgi ühe vana väeosa ajaloo

A. Gailiti romaanis „Isade maa“ puutume kokku „Prügi rügemendiga“, mis koosnes kõigest kolmest mehest — Prügist, Purust ja Pudsust. Arvult küll vähe rügemendiks, kuid väärtuselt kõlbaksid nad tööpoolest selle nurgakivideks. Arvatavasti on Prügi rügemendil väikesed sugulussidemed kuulsa Kuningliku Pori rügemendiga. Arvesse võib võtta muudugi ainult foneetilist sugulust. Kui aga leidub inimesi, kes pole tahtnud tutvuda A. Gailiti „Prügi rügemendiga“, siis porilaste marssi on pidanud igaüks tahtmata kuulma. Seda on aastakümneid mängitud kõikjal. Vabadussõja ajal oli ta meil eriti populaarne. Niisiis Kuninglikust Pori rügemendist, kelle kokkupuuted Eestiga pole küll olnud nii sagedased kui ta marsil, on aga olnud põhjalikumad.

Kuninglik Pori rügement on tihedasti seotud Soome ajalooga ja selle tõttu üksikasjaline rügemendi saatuse jälgimine kohustaks meid tooma esile suurema osa Soome ajaloo, alates 16. sajandist 19. sajandi alguseni. Seda me muudugi teha ei saa, vaid jälgime ainult porilasi niipalju, kuipalju neil on olnud kokkupuuteid Eestiga.

Rootsis ja Soomes oli veel 16. sajandi alguses maksev üldine maakaitsekohustus. Ahvardas vaenlane riiki, siis käsutati talupojad kokku ja saadeti sõtta. Ent sellane riigikaitse korraldus oli ajast maha jäänud ega annud küllalt häid tagajärgi, sel lihtsal põhjusel, et teistes riikides tunti juba alatist riigikaitseteenistust palgasõdurite näol. Loomulikult ületasid elukutseliste oskused mitmekordselt õpetamatute omi. Siia lisandus veel asjaolu, et elukutselised olid alati paremini varustatud. Rootsi kuningas Gustav Vasa sai sellest aru ja hakkas 16. sajandi keskel moodustama alatisi väeosi. Ta asutas neid Prantsuse mustri järgi, luues lippkondi, kes kandsid ülemuse nime. Lippkond koosnes umbes 500 mehest, kes jagati neljandikeks, viimased omakorda aga viide ossa. Ka Soomel tuli võtta osa alatist riigikaitseteenistusest. Nii hakatigi seal 1564. aastal organiseerima Satakunna lippkonda. (Satakunna

asub Pori ja Turu linnade vahel.) Ta saadeti varsti pärast formeerimist sõtta Daani kuningriigi vastu, kuid juba poolteist aastat hiljem, 1567. aastal, toodi Satakunna lippkond mõneks ajaks Eestisse. Siia ei jäänud ta kauaks peatuma, vaid viidi paari aasta pärast tagasi Soome. Teine retk Eestisse sündis 1575. aastal. Satakunna mehed määrati Tallinna garnisoniteenistusse. Garnisoniteenistuse kõrval võtsid nad osa ka sõjategevusest, nimelt tegid kaasa Padise lahingu. Varsti viidi nad jällegi tagasi Soome ja saadeti laiali oma kodukohtadesse. Kolmandat korda leiame neid Eestis kuulsa Pontus de la Gardie juhatusel. Nad tulid 1581. aasta jaanuarikuus jalgsi üle Soome lahe. Teel sattusid nad tormi kätte, milles hukkus 40 meest. Kuid nüüdki ei olnud neil Eestis pikemat pidamist. Neid sõidutati sageli Soome ja Eesti vahet. Nii leiame neid Tallinnas, siis Viiburis, ja juba Narvas, kus nad 1590. aastal võtsid osa linna kaitsest ja kaotasid venelaste tormijooksul 16 meest surmuna. Venelaste taganedes Narva alt saadeti Satakunna mehed kodumaale puhkusele. Aga juba mõne kuu pärast muutus Narva all seisukord kriitiliseks ja soomlased toodi tagasi. Nüüd püüsid nad Narvas 1595. aastani, millal sõlmiti rahu ja lippkond vabanes garnisoniteenistusest. Kuid mitte kauaks. Rootsi kuningas tahtis poolakaid Liivimaalt välja ajada ja selleks saadeti 1600. aastal suuremal arvul vägesid Eestimaaale. Ka Satakunna mehed olid teiste hulgas. Osa neist jäi Tallinna, kuna teised saadeti Liivimaa maakondade linnadesse. Sõda kestis vahelduva õnnega mitu aastat, lõpuks löödi siiski poolakad Liivimaalt välja. See sõda nõudis suuri ohvreid, sest mitte kõik lahingud ei lõppenud rootslaste võiduga, kelle pool võitlesid satakunnalased. Nii teame, et nad said lüüa Paide all, kus kaotasid suurema osa oma meestest. Samasugune lugu kordus Riia lähedal, kus langes umbes 70 prots. nende koosseisust.

Vahepeal võitlesid lippkonnad Pihkva ja Novgorodi all, kuna 1621. aastal toodi nad jälle Eestisse. Gustav

Adolf oli otsustanud ette võtta sõjakäigu Riia linna vastu. Linn vallutati ühes Miitavi ja Dünaburgiga ning pärast rahu sõlmimist tõmbusid Rootsi väed tagasi kodumaale, kuna soomlased jäid kaitsevägedeks Eesti- ja Liivimaa linnadesse. Sellane teenistus polnud tol ajal kaugeltki ilma hädaohuta, sest Liivi- ja Eestimaal möllasid taudid, mis ei jätnud ka linnade kaitsevägeid puutumata. Nii leiame kompaniipealikute ettekanded pikki nimekirju taudi surnud soomlaste kohta. Ettekanded lõpevad märkusega, et kui soomlasi ei viida ära ega otsita kindlaid abinõusid taudide ohjeldamiseks, siis võivad kompaniid terveina surra välja. Nad viidigi 1626. a. tagasi kodumaale. Mitte taudide eest varju, vaid põhjus seisis eeltulevais reformides. Gustav Adolf tahtis jagada suuremad sõjaväelised üksused vähemaiks. Vastavale käskkirjale kirjutas ta alla 16. veebruaril 1626. aastal Tallinnas. Siitpeale saigi satakunnalasist Pori rügement, keda tuntakse kolm aastasada. Ametlikust asutamispäevast algab ka õigupoolest rügemendi kuulsus.

Varsti pärast formeerimist saadeti rügement lahingusse. Sõdades Poola vastu võttis ta paljudest lahinguist osa ja toodi koju tagasi alles 3 aasta möödudes, 1629. aastal. Ent mitte kauaks, sest juba järgmisel aastal viidi rügement Saksamaale kuulsasse kolmekümneaastasse sõtta. Rügemendi tegevus Saksamaal ei puutu otseselt Eestit, kaudselt aga siiski. 1642. a. ühendati Pori rügement kindral Wrangeli vägedega. Viimane oli pärit Baltimaalt ja on põhjust arvata, et tema vägedes leidis ka kaunike hulka eestlasi, kes võitlesid koos soomlastega. Kolmekümneaastasest sõjas tunti soomlasi hakkapeliitide nime all nende sõjahüüdsõna „hakka peale“ järgi. Kuipalju Wrangeli vägedes teenis eestlasi, pole selge, sest küsimust pole ajaloolaste poolt üksikasjaliselt uuritud. Küll aga kinnitatakse, et neid on seal leidunud, ja mitte ainult üksikuid. Ei või ütelda, et Wrangeli vägedel ja Pori rügemendil Saksamaal oleksid olnud kerged päevad. Nad marssisid risti-rästi läbi kogu Kesk-Euroopa ja võtsid osa lugematu hulgast lahinguist. Ja mitte vähem kui lahingud tapsid mehi taudid, mis halbade tervishoidlike nõuete tõttu möllasid Saksamaal. Igal aastal saadeti Satakunnast uusi mehi rügemendi täienduseks, mis kippus vägisi langema alla koosseisu. Kui sõja lõppedes rügement viimaks toodi tagasi Soome, olid talt jäänud järele ainult haledad riismed. Koosseisu kuulus ainult 268 meest, needki peaaegu viimse viigased. Kõik

aastate jooksul Soomest saadetud tuhanded olid jäänud puhkama Saksamaa mulda.

Ka nüüd ei jäänud rügement kauaks Soome. Teda täiendati värske meestega ja saadeti Baltimaale garnisoniteenistusse. Mõni aeg hiljem algas jällegi sõda Poolaga, millest porilased võtsid osa. Nüüd oli rügement jagatud mitme linna vahel, kus nad sõdisid poolakate ja venelaste vastu. Meestekaotused olid ka seekord suured, sest 1685. aastal oli Riia all sõdivast kuuestsajast porilasest jäänud järele ainult 53 meest. Teised olid lühikese ajaga langenud lahingutes ja katku ohvreiks. Kuninga Karl XI valitsuse aeg polnud porilaste rahuikum. Neil tuli lüüa lahinguid küll daanlastega, küll norralastega ja koguni brandenburglastega. Lõpuks tuli siiski rahuikum aeg ja porilased said kodus puhata 10 aastat. Ent juba 1700. aastal saadeti nad jällegi Eestisse. Seekord algas meile nii saatuslik suur põhjasõda. Porilased sammusid kiirmarsil Viljandisse kindral Vellingki käsutusse. Rügement võttis osa poolakate väljaajamisest Liivimaalt ja kaotas mehi lahinguis, aga veel rohkem suri neid katku kätte. Sama aasta sügisel koosnes rügement kõigest 269 mehest. Nüüd toodi juba Soomest sundmobilisatsiooni teel mehi juure ja rügement saadeti kindral Maijedeli juhatusel Narva alla venelaste vastu. Kogu sõja ajal võttis rügement osa peaaegu kõigest lahinguist Eesti-, Liivi- ja Kuramaal. Üksikasjalisemalt suurt põhjasõda me siinkohal jälgima ei hakka, tähendame vaid niipalju, et rootslased, ja ühes sellega muidugi ka porilased, kannatasid suuri kahjusid. On teada, et tol ajal märatses eriti ägeda iseloomuga katk, mis tegi maa rahvast peaaegu tühjaks. Rahvastik meie kodumaal oli jäänud nii hõredaks, et kalduti juba arvamisele, et eestlased surevad välja viimse inimeseni. Katk tegi hävitustööd ka porilaste hulgas. Kord oli nende koosseis kõigest 38 sõdurit ja mõned ohvitserid. Põhjasõda lõppes Nystadti rahuga. Sellele järgnes niinimetatud vabaduseaeg. Ent vabaduseaeg ei tulnud kasuks rootsi-soome vägedele. Seal hakkas distsipliin lagunema. Kui vene väed 1742. aastal uuesti tungisid Soome, polnud ühendatud rootsi-soome väed võitlusvõimelised. Nad ei suutnud venelast tõrjuda tagasi, vaid aina taganesid. Türgi-Vene sõja ajal arvas Gustav III olevat paraja aja venelaste Soomest väljakupatamiseks. Ta tegi korralduse Soomes olevatele vägedele tungida kallale venelasile Kymijõe lähedal. Sellest üritusest tõmbas kriipsu läbi niinimetatud salaliit, mille ohvitserkond oli sõlminud omavahel sisemiste lahkhelide ja venelaste suurte lubaduste tõttu. Peab küll tähendama, et meeskond polnud solidaarne ohvitserkonnaga, ja kui kuningas pöördus nende poole küsimusega, kas nad tulevad tema järele, siis kostis üldine vastus: „Kuni surmani.“ Sõda jätkus ja porilased näitasid, et kui on tarvis, siis oskavad nad surra kodumaa eest viimse meheni.

Vene keisri ja Napoleoni vahelise liidu tõttu puhkes 1808. aastal Vene ja Rootsi vahel jälle sõda. Alguses oli ülemjuhatajaks kindral Klingspor, kelle kohta Runeberg ütles, et tal on kaks jalga, üks silm ja südamest

Narva vallutamine

Venelased asetavad oma lipud võitja Kaarel XII jalge ette. G. Cederströmi maal 1705. aastal

ainult pool. Ja see poole südamega kindral ei osanud tõepoolest muud kui taganeda. Eriti raske aeg oli see meestele, kes olid harjunud võitudega. Parandust tõi asjasse kindral Adlercreutz. Sõjaõnnes tekkis kohe pööre. Venelast hakati tagasi tõrjuma Keskk-Soomest. Ja kan-

gelaste eesotsas lehvib porilaste sini-kollane karulipp. Ent kohutavale arvulisele ülekaalule tuli lõpuks ikkagi anda alla. Venelased surusid neid üle Põhja lahe Uumajasse. Pori rügemendi riismed otsustasid marssida Rootsi ja sinna jäädagi. Kuid lõpuks saadi aru, et sellase teoga ei võideta palju, sest siis tuleb kodumaa jätta jäävalt jumalaga. Relvad anti üle vaenlasele ja pöördi tagasi kodukohtadesse. Neid ei kutsutud enam kunagi lippude alla. Ohvitserid pidasid veel viimse koosoleku 1810. aastal Turus, mis kujunes õigupoolest leinakoosolekukis. Kibedustundega julgustati küll end, et porilased ei ole koos viimset korda, kuid kahtlus halvast siiski kõikide tahet ja meeleolu. Ent porilased ei eksinud siiski. Möödus 109 aastat ja Soome oli saavutanud iseseisvuse. Ka porilaste rügement ärkas ellu. Vana Satakunna sini-kollane karu lehvib endiselt Pori rügemendis, manades esile esiisade kangelaskuulsust ja traditsioone.

Nii näeme, et soomlased on aastasadade jooksul palju oma tervisest ja elust ohverdanud Eesti- ja Liivimaa kaitses. Eesti vabadussõjas olid jällegi platsis Põhja Pojad, kelle kangelasteod ei jäänud maha porilaste omist.

—ja.

Toimetusele saadetud kirjandus

Kirjastus „Varak“ on viimaseil aastail jälle hakanud avaldama elavamat kirjastuslikku tegevust. Olles käesoleval aastal juba avaldanud kolm raamatut, kavatab kirjastus tänavu järjekindlalt jätkata oma alustatud kolme sarja: „Välisriikide“ sarjast ilmub Eesti-Soome-Ugri kongressiks veel tänavu suvel suurim sügavtrüki-piltidega koguteos „Ungari“ ja sügisel „Jugoslaavia“. „Poola Biblioteegi“ IV a. ne, mis juba on trükitis, sisaldab marssal József Pilsudski mälestusliku põneva teose „Minu esimesed lahingud“. Sarjast „Tähtsad mehed ja naised“ ilmub maikuu lõpuks Bernhard Linde essee Tšehhoslovakkia presidendi dr. Edward Beneš'i elust ja tööst ja sügiseks samalt autorilt „Liina Reiman“. Kirjastuse senistele sarjadele tulevad veel lisaks kaks uut: „Väliskirjanduse valimikud“ ja „Noorsoole“. Esimese sarja esikteostena ilmuvad tänavu serbia, kroaati ja sloveeni kirjanduse antoloogia „Jugoslaavia mägismaailt“ ja leedu kirjanduse antoloogia „Leedu legendikelt“. Mõlemad nimetatud maade kirjanduste valimikud oleksid meie kirjandusturul ühtlasi nimetatud rahvaste kirjandusest esiktooted, mis on tõlgitud otse algupärandite järgi. Sarjast „Noorsoole“ ilmuks esimesena Edward Nukk'i algupärane noorsoojuutus „Laanelapsed“.

Bernhard Linde: „Rännakuid keeristes“. Matkamälestusi Saksast, Rootsist ja Venest maailmasõja eel ja ajal. Kirjastus „Varak“ Tallinnas. 1936. a. Ado Vabbe kaas. 164 lhk., hind 2 kr. 20 senti.

Nimetatud teos viib meid tagasi maailmasõjaelseis-aegadesse, sõjameeleoludesse Saksamaal; siis läbis-tame ühes autoriga kogu Rootsi lõunast põhja ja Soome

põhjast lõunasse. Hiljem siirdume ühes autoriga Vene sõjalustikku. Sõda vaheldub revolutsiooni sündmus-tega kuni Vene kodusõja alguseni, võitlusteni tšehhidega Volga kallastel.

Paljumatkanud inimesena on autoril küllalt huvi pakkuvat ainet ja mälestusi oma reisidelt Euroopas ja Aasias, mis meie lugejaid kahtlemata huvitavad.

André Maurois: „Inglased, nende iseloom ja Inglis-maa“. 104 lk., 44 pilti. Hind 1 kr. Elava Teaduse aastatellijaile 75 s.

Jaan Roos: Lühike eesti raamatu ajalugu. Selle vä-line, sisuline ja keeleline areng 400 aasta jooksul. 112 lhk., 16 pilti. Hind 1 kr. „Elava Teaduse“ aastatellijaile 75 senti. Lisaks raamatuaasta peakomitee poolt kinnitatud parimate raamatute nimestik „Elav Teadus“ nr. 51.

„Erni“ — Jetta Ollik-Andevei. Noorsooromaan. Illustr. Jutta Särgavalt. K.-ü. „Rahvaülikooli“ kirjastus. 144 lhk. Hind Kr. 1.50.

Teos haarab ajajärku 1903.—1920.. Jutukangela-seks on Haapsalus üleskasvanud poisike Erni, väike tubli tüdruk Mari ja nende mängukaaslased. Autor on puudutanud selleaegset meeleolu, läänlaste eluviise, poliitilisi sündmusi, nimetades neid rahvajuhte, kes meie kodumaa vabastamiseks on palju ära teinud. Ernist kasvab tubli kodumaa kaitsja.

Üliõpilasleht nr. 5.

Eesti Mets nr. 5.

Sõdur nr. 18.

Tänapäev nr. 5.

Poola kaitseliidu häälekandja Strzelec nr. 17.

Soome kaitseliidu häälekandja Hakkapeliitta nr. 18.

Leedu kaitseliidu häälekandja Trimitas nr. 19.

NARVA KALEVI MANUFAKTUUR

Endine PARUN A. L. STIEGLITZI

KALEVIVABRIK, ASUTATUD 1846. A. NARVAS

Suurmüük ja ladu

Tallinnas, Vene t. 8, telefonid 446-36 ja 446-38

K a u p l u s:

NARVAS, kalevivabriku juures, telef. 26

Avatud äripäevil kl. 9—12 ja 14—17

Valmistab kõrges headuses, maitserikkais moodsais mustreis ja värvides puhtvillaseid meeste- ja naisterahva

palitu- ja mantliriideid,

ülikonnariideid,

fraki- ja smokingiriideid,

naister. kostüümiriideid,

kaitsevaelaste ja

kaitseliitlaste riideid,

kooliõpilaste kalevit jne.

Kõik kangad kannavad vabriku märki, mida ostmise juures tähele panna!
Iga tõsine isamaalane ostab ainult kodumaal valmistatud kaupa, vähendab seega tööpuudust ja hoiab ära valuuta väljavoolu välismaale